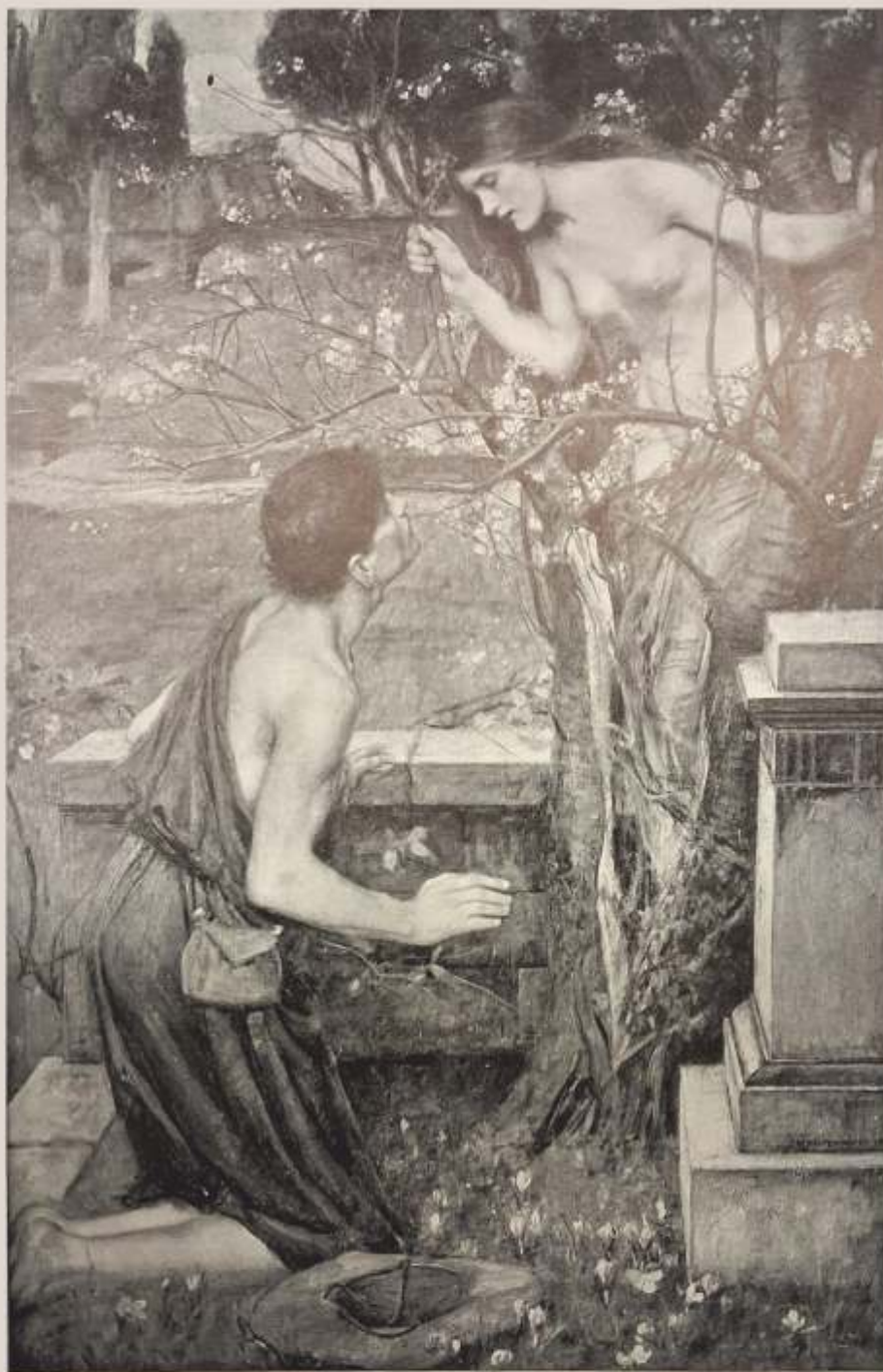

ΔΗΜΟΦΩΝ

ΕΤΟΣ 26ο | ΤΕΥΧΟΣ **116** | ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ-ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ-ΜΑΡΤΙΟΣ 2026

“ PHYLLIS AND DEMOPHOON ”
BY J. W. WATERHOUSE. R.A.

*(By permission of
H. W. Henderson, Esq.)*

ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ

Σύλλογος Ποιοτικής & Πολιτιστικής
Αναβάθμισης Δυτικής Αττικής
“Ο ΔΗΜΟΦΩΝ”

ΕΚΔΟΤΗΣ

Παναγιώτης Δημητρούλης
(Κιν.: 6977.781.753)

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΕΓΓΡΑΦΗΣ ΜΕΛΩΝ/ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ

Κοροπούλης Βασίλης
Κοροβέση Ελένη

Παπαϊωάννου Παναγιώτης

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΑΣ

Λαϊνιάς Παναγιώτης -

Μποχάρτζας Γεώργιος

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

Κωνσταντίνα Πέππα

Τηλ./Fax: 210.55.58.291

ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΣΗ - ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ

Μήτσιου - Τσιάμη Κατερίνα

Πτυχ. Τεχνολόγος Γραφικών Τεχνών

Ταχυδρομική Διεύθυνση
28ης Οκτωβρίου 3, 196 00
Μάνδρα Αττικής
Τηλ.: 6977.781.753
www.dimofon.gr
e-mail: info@dimofon.gr

Ο “ΔΗΜΟΦΩΝ” ανταλλάσσεται με
όλα τα έντυπα πολιτιστικού περιεχομένου.

Τα επώνυμα άρθρα εκφράζουν τις απόψεις εκείνων
που τα υπογράφουν.

Επιτρέπεται η τμηματική ή ολική αναδημοσίευση
άρθρων, υπό την προϋπόθεση ότι θα αναγράφεται η
πηγή τους.

Η ύλη για το τεύχος “έκλεισε” στις 18/3/2026.

ΕΤΟΣ 26^ο **116**
ΤΕΥΧΟΣ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ-ΜΑΡΤΙΟΣ 2026

Η Ωδή μας Κοπέλας

Εφές τη νύχτα βρέθηκα
σ' ένα μικρό κωριό
κι οι μνήμες ξαναγύρισαν
καθώς ηχεί στα βράκια
κυμάτων ρόχθος.

Ήσουν κι εσύ εκεί
στην άμπωτη κανόσουνα
κι αίφνης στην πλημμυρίδα
το ακνό σου περίγραμμα
έβλεπα μόνο.

Η ξανθή σου η κόμη
χρυσίζει πιο πολύ
κάτω απ' το φεγγάρι
που ανέβαινε πίσω
από τα όρη.

Βαθιά στην υγρή άμμο
φαίνονταν χνάρια, πίσω
το ένα 'πο το άλλο
που αβρά αποθέσαν
τα πέσματά σου.

Σου μίλαγα με ψίθυρους
σε καλούσα κοντά μου
μα συ έφευγες όλο
σα φάσμα κλωμό κι άπαστο
σαν τον αέρα.

Σε είδα να βουτάς
-στ' ολόλευκό σου φόρεμα
ντυμένη- απ' τα βράκια
μέσα στη μαύρη άβυσσο
μέσα στο κύμα.

Κι εγώ ο φτωχός, δύσμοιρος
ακλούθησα εσένα
στην άβυσσο της θάλασσας
στο μπλάβο της το κύμα
χωρίς ελπίδα.

Κι εφεξής δεν μπορώ
ούτε και ν' ανασάνω
μα νιώθω μιαν ασφάλεια
που βρίσκομαι κοντά σου
στ' όνειρο μέσα.

ΣΧΟΛΙΑ: Το ποίημα είναι γραμμένο στο μοτίβο των ωδών του Ανδρέα Κάλβου. Είναι ένα ερωτικό ποίημα όπου οι εικόνες που το απαρτίζουν είναι σχεδόν εξ ολοκλήρου φανταστικές, με την έννοια του ότι δεν τις βίωσα παρά μόνο σε όνειρα. Η κοπέλα παρ' όλα αυτά είναι υπαρκτό πρόσωπο.

Θεωνάς Χαρατσής

Διδακτικές επιλογές Λογοτεχνικών κειμένων

Τα ανοιξιάτικα

Ελένη Α. Ηλία

Ξεκινάμε την παράθεση των λογοτεχνικών έργων που αναφέρονται στην εποχή τής Άνοιξης, με ένα πεζό κείμενο για τη σχέση κάποιου μικρού παιδιού με ένα αρνάκι. Πρόκειται για το διήγημα του **Τέλλου Άγρα, Οι μεγάλες λύπες**, που επιλέγεται να διαβαστεί την Άνοιξη, επειδή η υπόθεσή του διαδραματίζεται κατά την εορτή τού Πάσχα. Το κείμενο πρωτοδημοσιεύτηκε στο περιοδικό *Η Διάπλασις των Παίδων* το 1936 και περιλήφθηκε στο σχολικό ανθολόγιο για την Γ' και την Δ' τάξη τού Δημοτικού, το οποίο διδάχθηκε από το 1975 έως τις αρχές τής δεκαετίας του 2000, συνιστώντας ένα από τα αξιολογότερα και μακροβιότερα σχολικά βιβλία. Το αρνάκι με το οποίο συνδέεται συναισθηματικά το μικρό αγόρι που όχι μόνο πρωταγωνιστεί αλλά και αφηγείται την ιστορία, το φέρνουν οι δικοί του στο σπίτι την περίοδο της Σαρακοστής. Όταν την ημέρα της Μεγάλης Παρασκευής το παιδί επιστρέφει από την εκκλησία, αναζητά μάταια το αρνάκι του. Ακόμη δε και την στιγμή που το αντικρίζει τεμαχισμένο στην κουζίνα, δεν αντιλαμβάνεται πως αυτό έχει θυσιαστεί κατά το πασχαλινό έθιμο. Ως το τέλος του αφηγήματος ο μικρός ήρωας εξακολουθεί να αναρωπιέται για την τύχη του αγαπημένου του ζώου, κλίνοντας προς το ενδεχόμενο ότι αυτό εγκατέλειψε το σπίτι, επειδή προτίμησε να ζήσει στην εξοχή.

Αναλυτικότερα, στο πρώτο μέρος του διηγήματος, που καταλαμβάνει τη μεγαλύτερη έκταση, περιγράφονται τα παιχνίδια ανάμεσα στον μικρό ήρωα και στο αρνάκι του. Η αφήγηση εδώ γίνεται σε χρόνο Παρατατικό, ο οποίος αποπνέει νοσταλγική διάθεση (Μπαλούμης, *Η Περιγραφή*, εκδ. Γρηγόρη, σ. 37). Το δεύτερο και τελευταίο μέρος αναφέρεται στην εξαφάνιση του αγαπημένου ζώου και στις κλιμακωτές αντιδράσεις του αγοριού αναφορικά με αυτήν την απώλεια. Ο μικρός ήρωας εκφράζει την αγωνία του για το αρνί, χωρίς να συνδέει την εξαφάνισή του με ό, τι διαφορετικό και περίεργο παρατηρεί στο σπίτι την ίδια βραδιά. Η «μουσκεμένη αυλίτσα», ο «σωρός με τα κόκκινα κόκκαλα, τα κόκκινα κρέατα και τις άσπρες πέτσες», καθώς και το «ξυλαράκι το ψιλό σαν μολύβι που η θεία το περνούσε μέσα στα αντεράκια που δεν είχαν τελειωμό», εντυπωσιάζουν το παιδί – ήρωα, που ωστόσο αμέσως επανέρχεται στο στόχο του, να πείσει τους μεγάλους να αναζητήσουν το χαμένο παιχνιδιάρικο αρνάκι του.

Η αφηγηματική δεξιοτεχνία του συγγραφέα εξασφαλίζει την εμπλοκή του αναγνώστη στη συγκινησιακή φόρτιση του κύριου ήρωα είτε η οπτική των δύο τελευταίων βρίσκεται σε διάσταση είτε ταυτίζεται. Στην πρώτη περίπτωση, λειτουργεί το στοιχείο της τραγικής ειρωνείας (Booth, *The Rhetoric of Fiction*, Penguin

Books, s. 175). Το θύμα της τραγικής ειρωνείας είναι θύμα της άγνοιάς του (Βελουδής, *Αναφορές*, εκδ. Φιλιππού, σ. 50). Το στοιχείο της τραγικής ειρωνείας είναι υπεύθυνο για την εμπλοκή του αναγνώστη στην απόγνωση του αγοριού. Η επιμονή του για τη μάταιη αναζήτηση, αποτυπώνεται σε φράσεις όπως «Πάμε να βρούμε τ' αρνάκι! Πάμε να το βρούμε! Έλα σήκω!» και «Τώρα θέλω, τώρα! Θύμωσα, χτύπησα τα πόδια μου, κουνούσα το τραπέζι, έσχισα το τετράδιό μου που έγραφα τις αριθμητικές...»

Η τραγική ειρωνεία επίσης απορρέει από την απορία και την αγανάκτηση που εκφράζει ο ήρωας για τη συνεχιζόμενη αδιαφορία των δικών του για το χαμένο αρνί. Κορυφώνεται δε, όπως αισθάνεται τύψεις και κατηγορεί τον εαυτό του για την εξαφάνιση του ζώου, επειδή το είχε αναγκάσει να μείνει στο σπίτι, αν και εκείνο ήθελε να τον ακολουθήσει όταν έφευγε για την εκκλησία το απόγευμα της Μεγάλης Παρασκευής.

Η συναισθηματική φόρτιση που προκαλεί στον αναγνώστη η άγνοια του αγοριού, παραμένει αμείωτη έως το τέλος του διηγήματος, αφού το αγόρι δεν ανακαλύπτει την αλήθεια αλλά παραμένει με την ψευδαίσθηση πως το αρνί εγκατέλειψε το σπίτι, καθώς προτίμησε την εξοχή. Αναλογιζόμενος μάλιστα ο μικρός ήρωας τους κινδύνους για τη ζωή του ζώου στην εξοχή, την πιθανότητα θανάτωσής του από πεινασμένους λύκους, ο πόνος του αποχωρισμού γίνεται ανυπόφορος.

Εκτός από την τεχνική της τραγικής ειρωνείας, η χρήση της επανάληψης συντελεί στην υποβολή της θλίψης. Αυτό που επαναλαμβάνεται είναι ο δημοτικός στίχος «Μια βοσκοπούλα τ' αρνί της χάνει στην ερημιά», που συνιστά το διακεείμενο στο συγκεκριμένο διήγημα. Το διακεείμενο, δηλαδή η αντανάκλαση ενός λογοτεχνήματος σε κάποιο άλλο, δίνει νέα διάσταση στο κείμενο και συντελεί στη δημιουργία ποιητικού ύφους (Σαμαρά, *Προοπτικές του κειμένου*, Κώδικας, σελ. 22-23).

Οι μαθητές εξέφρασαν την ανταπόκρισή τους στο παραπάνω διήγημα, χρησιμοποιώντας ως "μαγικό εισιτήριο", για να περάσουν μέσα στην ιστορία και να επλέξουν το ρόλο τους και να αποφασίσουν για τη δράση τους σε αυτήν, μια κόκκινη κορδέλα. Η συγκεκριμένη επιλογή συνδέεται με την πρώτη αφηγηματική ένδειξη για τον προορισμό του αρνιού, η οποία εκφέρεται από τη μητέρα του ήρωα και ασφαλώς δεν αναγνωρίζεται από τον ίδιο: "Όσότου να του βάλουμε την κόκκινη κορδέλα, είπε η μητέρα. Σκέφτηκα και εγώ πως αν είχε μια κόκκινη κορδέλα, θα ταπε αλήθεια, τρέλα από την ομορφιά. -Εγώ θα του την περάσω. -Αν τα καταφέρνεις, είπε εκείνη και γέλασε.

Μερικοί μαθητές που κατάλαβαν ότι τα κόκκαλα, τα κρέατα, οι πέτσες και τα αντεράκια που περιγράφονται στο κείμενο προέρχονταν από το χαμένο αρνάκι, πληροφο-

ρησαν και τους συμμαθητές τους για την τραγική εξέλιξη. Ωστόσο όλοι οι μαθητές είτε επέλεξαν το ρόλο του αγοριού είτε της μητέρας του είτε του αρνιού, διαβεβαίωσαν στις αφηγήσεις τους πως το ζώο παραμένει ζωντανό. Η πλειοψηφία των παιδιών τόνισε ότι όλα τα μέλη της οικογένειας του ήρωα αγαπούν εξίσου και προστατεύουν το αρνάκι, το παίρνουν μαζί τους στις διακοπές, δεν το αφήνουν μόνο του ποτέ στην αυλή κ.λπ. Ορισμένα παιδιά ισχυρίστηκαν ότι το αρνάκι κάθηκε στο δάσος, όπου, αν και βρέθηκε αντιμέτωπο με θηρία, κατόρθωσε να επιβιώσει.

Κάποια μαθήτρια που υποδύθηκε το αρνάκι, αφηγήθηκε ότι τρέχει στον κήπο, γιατί η μαμά του μικρού ήρωα το κυνηγά για να του φορέσει μια κόκκινη κορδέλα, όπως επιθυμεί το παιδί της. Όταν η γυναίκα κουράζεται να το κυνηγά και μπαίνει στο σπίτι, συνεχίζει το κυνηγητό το παιδάκι. Αφού το αρνάκι καταλαβαίνει πως δεν θα το αφήσουν ήσυχο, στέκεται και του περνούν την κόκκινη κορδέλα, για να το πάρουν στην Ανάσταση στολισμένο. Άλλωστε ξέρει πως δεν έχει τίποτα να φοβηθεί, αφού θέλουν μόνο το καλό του και ποτέ δεν θα έβλαπταν κανένα αρνάκι.

2 Συνεχίζουμε με ένα ποίημα που περιγράφει πάλι τη σχέση ενός μικρού αγοριού αυτή τη φορά με τη μητέρα του. Ο τίτλος του ποιήματος «**Ο Μάρτης και η μάνα του**» αποκαλύπτει το λόγο που αυτό εντάσσεται στα Ανοιξιάτικα αναγνώσματα. Γράφτηκε από τη **Ρίτα Μπούμν-Παπά** και περιλαμβάνεται στη συλλογή της *Η μαγική φλογέρα*, που το 1964 απέσπασε το βραβείο παιδικής ποίησης της Γυναικείας Λογοτεχνικής Συντροφιάς (βλέπε σχετικά το άρθρο μου με τίτλο *Η μαγική φλογέρα της Ρίτας Μπούμν Παπά*, στο τεύχος 48 του περιοδικού *Διαδρομές*, σελ. 261-266). Το ποίημα αυτό συμπεριλήφθηκε στο εξαιρετικό σχολικό ανθολόγιο του 1975 για την Γ' και την Δ' τάξη.

Στο ποίημα κυριαρχεί το χιουμοριστικό στοιχείο που έγκειται στο γεγονός ότι οι απότομες και αλλεπάλληλες καιρικές μεταβολές που συμβαίνουν συνήθως στο συγκεκριμένο μήνα, εμφανίζονται ως σκανταλιές ενός άτακτου παιδιού. Τα κοινά στοιχεία του προσωποποιημένου Μάρτη με τα παιδιά-αναγνώστες στα οποία κυρίως απευθύνεται το ποίημα, προσφέρουν στα τελευταία άπειρες δυνατότητες ταύτισης. Η αστάθεια των μετεωρολογικών φαινομένων αυτού του μήνα βιώνεται εδώ αβίαστα μέσα από την ταλαιπωρία και την αγανάκτηση που το αγόρι με το όνομα Μάρτης προκαλεί στη μητέρα του. Παραθέτουμε το ποίημα:

*Τον γνωρίζετε το Μάρτη, / τον τρελό και τον αντάρτη; /
Εημερώνει και βραδιάζει / κι εκατό γνώμες αλλάζει. // Βάζει η
μάνα του μπουγάδα, / σχοινί δένει στη λακάδα, / τα σεντόνια
της ν' απλώσει, / μια χαρά να τα στεγνώσει. // Νά που ο
Μάρτης μετανιώνει / και τα σύννεφα μαζώνει / και να μάσει η
μάνα τρέχει / τα σεντόνια, γιατί βρέχει! // Νά ο ήλιος σε λιγάκι,
/ φύσηξε το βοριάδακι, / κι η φτωχή γυναίκα μόνη / τα σεντόνια
ξαναπλώνει. // Μια βροντή κι ο ήλιος χάθη / μες στις*

*συννεφιάς τα βάθη, / ρίχνει και χαλάζι τώρα, / ποποπό, τι άγρια
μπόρα! // Ως το βράδυ φορές δέκα / άπλωσε η φτωχή γυναίκα / την
μπουγάδα, κι όρκο δίνει / Μάρτη να μην ξαναπλώνει.*

τις αφηγήσεις που οι μαθητές προέβησαν, φορώντας τα "γυαλιά της φαντασίας", για να μπορέσουν να δουν τις εικόνες που σχηματίζονται στους στίχους, ο Μάρτης εμφανίζεται πάντα ως μικρό παιδί, έστω και αν έχει τη μορφή σύννεφου ή γίγαντα. Όπως όλοι οι συνομήλικόι του, κάνει ποδήλατο, παπινάζ, παίζει ποδόσφαιρο με τους φίλους του, φορώντας φανέλες δημοφιλών ομάδων που τις πλένει η μητέρα του. Αγαπά τα γλυκά και ιδιαίτερα την τούρτα βατόμουρο, τρώει με λαιμαργία τη μακαρονάδα, αρρωσταίνει. Κάπου κάπου βοηθάει τη μαμά του στις δουλειές του σπιτιού, βαριέται όταν ο καιρός τον αναγκάζει να μένει κλεισμένος στο σπίτι χωρίς παρέα. Κυρίως όμως, του αρέσει να χρησιμοποιεί πονηριές για να ξεγελάσει τη μαμά του και να κάνει άπειρες αταξίες. Προσπαθεί, για παράδειγμα, να την τρομάξει, φορώντας αποκριάτικες μάσκες, της ξεφεύγει όταν βαδίζουν στο δρόμο, βρέχει τα ρούχα του, για να τα φορέσει και ισχυρίζεται ψέματα πως ευθύνεται η βροχή που έπεφτε όταν η γυναίκα κοιμόταν. Όλοι ωστόσο οι μαθητές επισμαίνουν την αμοιβαία αγάπη του Μάρτη και της μητέρας του, είτε την φαντάζονται όμορφη και καλή είτε αυστηρή και πονηρή σαν το γιο της, αφού συχνά τον κοροϊδεύει πως ο καιρός είναι άσχημος, για να τον εμποδίσει να φύγει από το σπίτι. Είναι τέλος αξιοσημείωτο πως αρκετά παιδιά συσχετίζουν άμεσα τον εαυτό τους με τον Μάρτη όπως εμφανίζεται στο ποίημα, δηλώνοντας πως κάνουν παρέα μαζί του ή πως είναι μέλη της οικογένειάς του ή ακόμη πως εκείνα είναι ο ίδιος ο Μάρτης.

Μια μαθήτρια είδε το μικρό Μάρτη να το σκάει από το παράθυρο την ώρα που η μητέρα του μαγειρεύει, για να παίξει με τους φίλους του. Εκείνη τον ανακαλύπτει και τον καλεί να γυρίσει σπίτι, επειδή πρέπει να πάρει το πρωινό του. Ο Μάρτης δεν αργεί να ξαναφύγει κρυφά, σύντομα όμως επιστρέφει στο δωμάτιό του εξαιτίας μιας ξαφνικής μπόρας.

Κάποια άλλη μαθήτρια φαντάζεται τον Μάρτη να την επικόκεπται συχνά στο σπίτι της. Κάποτε όμως που ο Μάρτης αρρωσταίνει και κλαίει, επειδή απέμεινε μόνος, αφού και η μαμά του έφυγε για να μην κολλήσει, εκείνη με την αδερφή της πηγαίνουν κοντά του, πιστεύοντας πως δεν κινδυνεύουν από εκείνον, γιατί τις αγαπάει.

3 Το επόμενο ποίημα που έχει τίτλο «**Το τριαντάφυλλο**», συνιστά διάλογο και δράση στα οποία εμπλέκονται κάποιο παιδάκι με ένα λουλούδι. Έχει γραφτεί από τον **Γιόχαν Βόλφγκανγκ Γκάιτε**, έχει μελοποιηθεί από τον Σούμπερτ, έχει γνωρίσει τεράστια διάδοση και έχει μεταφραστεί στα Ελληνικά κατά τον δέκατο ένατο αιώνα από τον Άγγελο Βλάχο. Εδώ το παιδί δοκιμάζει να κόψει το τριαντάφυλλο που το εντυπωσίασε με την όψη και το άρωμά του, γεγονός που έχει αποτέλεσμα να τρυπηθεί από τα αγκάθια του. Η ζωντανή περιγραφή του λουλουδιού, στην οποία κυριαρχούν τα επίθετα κλειστό, γελαστό, καρωπό, μυριστό, τροφαντό, κινητοποιεί το σύνολο των αισθήσεων του αναγνώστη ενώ και η προσωποποίηση του, ο διάλογός του με το παιδάκι, η συνεχής επανάληψη του ονόματός του και του υποκοριστικού "τριανταφυλλάκι" και τέλος το τροχαϊκό μέτρο των στίχων καθιστούν το ποίημα ιδιαίτερα προσφιλές στο παιδικό ακροατήριο, που το αφομοιώνει με ιδιαίτερη άνεση και προθυμία. Θυμίζουμε το ποίημα:

Τριαντάφυλλο κλειστό είδ' ένα παιδάκι. / Ήταν τόσο γελαστό, / χαρωπό κα μυριστό, / το τριανταφυλλάκι! / Νέο τριαντάφυλλο, / τριανταφυλλάκι! // Αχ! λουλούδι προφαντό! είπε το παιδάκι. / Θα σε κόψω, δεν βαστώ! / - Άν με κόψεις, σου κεντώ / το μικρό χεράκι! / είπε το τριαντάφυλλο, το τριανταφυλλάκι. // Ξεκαρδίζεται, γελά το τρελό παιδάκι, / το τραβά, το ξεκολλά... / Τι αγκάθια! τι πολλά / στό μικρό χεράκι! / Αχ! κακό τριαντάφυλλο, αχ, τριανταφυλλάκι!

Τα παιδιά φαντάστηκαν ότι προσπάθησαν τα ίδια ή οι συμμαθητές τους να κόψουν το τριαντάφυλλο, χρώματος ροζ ή κόκκινου συνήθως, άλλοτε με επιτυχία, αφού φορούσαν γάντια ή βοηθήθηκαν από τους γονείς τους που χρησιμοποίησαν ψαλίδι και άλλοτε ανεπιτυχώς, οπότε η μαμά τους ή ο γιατρός περιποιήθηκαν το πληγωμένο χέρι τους. Σε μερικές περιπτώσεις, οι μαθητές ισχυρίστηκαν ότι τους απέτρεψε να κόψουν το λουλούδι είτε το γεγονός πως το ίδιο τα είχε προειδοποιήσει ότι θα τους προκαλέσει πόνο είτε κάποια παλαιότερη παρόμοια εμπειρία τους. Όσα παιδιά ανέφεραν αντίθετα πως έκοψαν τελικά το τριαντάφυλλο, επισήμαναν ότι το φύτεψαν κάπου αλλού, το πρόσφεραν σε αγαπημένα τους πρόσωπα, το τοποθέτησαν στο δωμάτιό τους κ.λπ.

Κάποια μαθήτρια φαντάστηκε πως το τριαντάφυλλο δεν έχει μόνο ένα χρώμα, αλλά πολλά και μυρίζει δυνατά. Το κόβει ο μπαμπάς της και το καθαρίζει από τα αγκάθια, για να το χαρίσει η κόρη του μαζί με άλλα λουλούδια στη μαμά, που γιορτάζει τα γενέθλιά της. Οι άνθρωποι που τους επισκέπτονται, το βλέπουν στο βάζο και το θαυμάζουν. Όσπου να μαραθεί, άνθισαν αρκετά ακόμη ίδια τριαντάφυλλα, που το κορίτσι αποφάσισε να μην τα κόψει. Ποτίζει όμως και σκαλίζει την τριανταφυλλιά, για να είναι γερή και να παίζουν μαζί.

Ένας μαθητής φαντάζεται ότι κόβει από τον κήπο του ένα τριαντάφυλλο, που μπορεί να μεταμορφώνεται σε οποιοδήποτε χρώμα, πορτοκαλί, μωβ, μαύρο, ή

γαλάζιο. Το παιδί δεν κινδυνεύει να τρυπηθεί, αφού κόβοντάς το, ικανοποιεί την επιθυμία του ίδιου του λουλουδιού, που ήθελε να αποφύγει τους εχθρούς του, τα μαμούνια, καθώς και να αποκτήσει μια συντροφιά. Επειδή αυτό ειδικά το τριαντάφυλλο είναι το καλύτερο στον κόσμο, θα ζήσει χίλιες μέρες κοντά στο αγόρι.

4 Παραμένουμε στο δημοφιλέστερο λουλούδι, προσεγγίζοντας το έργο «**Η τριανταφυλλιά που φώτιζε τον Ήλιο**», του **Κώστα Ι. Πατούρη**, σε εικονογράφηση τής Φωτεινής Στεφανίδη, το οποίο κυκλοφόρησε το 2024. Ο Ήλιος ως αφηγηματικό πρόσωπο του βιβλίου αποκλίνει εντελώς από τη φυσική του εικόνα, αναπτύσσει ανθρώπινα συναισθήματα και συμπεριφορές. Καθώς ερωτεύεται μια τριανταφυλλιά, ένα πλάσμα εφήμερο, απόλυτα εξαρτημένο από τον ίδιο, όπως όλα τα έμβια όντα, βιώνει ένα υπαρξιακό αδιέξοδο. Αν και κυρίαρχος και πανίσχυρος, εμφανίζεται ταυτόχρονα ευάλωτος αλλά τελικά ευνοημένος, αφού η ομορφιά της τριανταφυλλιάς γίνεται για εκείνον η ευκαιρία να απαρνηθεί τη μοναξιά του, να θέσει προσωπικούς στόχους, να αναζητήσει και να ανακαλύψει ένα νόημα στη ζωή του. Η δε τριανταφυλλιά, εμπνέοντας στον ήλιο τεράστιο ερωτικό πάθος, όχι με δική της πρωτοβουλία ή επιλογή, αναδεικνύεται σε πρόσωπο με τεράστια επίδραση και ευθύνη για τα υπόλοιπα πλάσματα της γης. Το συγκεκριμένο βιβλίο συνιστά πρόκληση για τον αναγνώστη, καθώς κανένας δεν θα μπορούσε να παραμείνει αμέτοχος και να μην ταυτιστεί είτε με τον ήλιο είτε με την τριανταφυλλιά, που θυμίζουν δύο ανθρώπινους τύπους, σημαντικά διαφορετικούς μεταξύ τους. Παράλληλα ωστόσο με τη συμβολική, αλληγορική διάσταση τού έργου, συνυπάρχει και η οικολογική. Η τελευταία γίνεται αβίαστα εμφανής, καθώς τόσο στο μικρόκοσμο όσο και στο μακρόκοσμο, συνδιαλέγονται και συνεργάζονται μυρμηγκία με τριανταφυλλιά και ήλιος με σελήνη αντίστοιχα, με κοινό στόχο και κοινό συμφέρον την αρμονική συνύπαρξη, την αποκατάσταση τής ισορροπίας στα αλληλοεξαρτώμενα μεταξύ τους γη και σύμπαν. Ακολουθούν δύο χαρακτηριστικές αφηγήσεις με επίκεντρο το συγκεκριμένο βιβλίο, η πρώτη από τις οποίες είναι αποτέλεσμα της αναγνωστικής ταύτισης με τον ήλιο ενώ η δεύτερη με την τριανταφυλλιά.

Ένωθα πολύ μόνος. Τους φώτιζα όλους μα δεν μπορούσα να πλησιάσω κανέναν. Τα πλάσματα της γης με θαύμαζαν αλλά και με φοβούνταν. Όσπου γνώρισα την Τριανταφυλλιά. Ένωσα πως δεν έπαιρνε μόνο το φως μου αλλά μού έστελνε και το δικό της, με φώτιζε με την ομορφιά της. Τώρα δεν νιώθω πια μοναξιά, γιατί αγάπησα το παράξενο φως της τριανταφυλλιάς. Νομίζω ότι κι εκείνη με αγαπάει και ότι ανθίζει για μένα. Είναι τόσο ωραίο να μη δίνεις μόνο αλλά και να σου δίνουν.

Κάποτε νόμιζα πως ήμουν ασήμαντη και δειλή. Θαύμαζα τόσο πολύ τον Ήλιο που μας προσφέρει το φως του, που σκέφτηκα ότι θα μού άρεσε κι εμένα να προσφέρω κάτι στους άλλους. Έτσι στολίστηκα με τα άνθη μου, όσο πιο όμορφα μπορούσα, για να χαίρονται όλοι γύρω μου. Τότε έγινε το θαύμα. Ο Ήλιος με πρόσεξε. Δεν τον φοβήθηκα καθόλου, δέχθηκα την αγάπη του κι αμέσως ένιωσα πολύ δυνατή.

5 Παραμένουμε στα τριαντάφυλλα, τα οποία χρησιμοποίησαμε ως "μαγικό εισιτήριο" αναφορικά με τον **«Ερωτευμένο Βάτραχο»**, ένα ακόμη βιβλίο της δημοφιλούς σειράς τού Ολλανδού εικονογράφου **Μαξ Βέλθους** (εκδόσεις Πατάκη). Το συγκεκριμένο έργο αναδείχθηκε το πλέον αγαπημένο των μαθητών σε σχετική δραστηριότητα που πραγματοποιήθηκε στις 2 Απριλίου, Παγκόσμια Ημέρα Παιδικού Βιβλίου. Τα παιδιά δραματοποίησαν μάλιστα τις σκηνές όπου κορυφώνεται η αφηγηματική δράση και πήραν την πρωτοβουλία να φτιάξουν δικά τους βιβλία με θέμα τη συγκεκριμένη ιστορία, ζωγραφίζοντας τις προσφιλέστερες σε εκείνα εικόνες.

Το συγκεκριμένο έργο αναφέρεται στην ερωτική διάθεση που διακατέχει το βάτραχο την περίοδο της Άνοιξης. Ο Βέλθους με τη γνωστή του εκφραστική λιτότητα και την ουδέτερη στάση του αφηγητή του, προσανατολίζει αβίαστα το μικρό αναγνώστη του στην αποδοχή της ερωτικής σχέσης ανάμεσα στο βάτραχο και την πάπια, αν και αυτή κρίνεται ασυνήθιστη από τον κοινωνικό τους περίγυρο. Η αναγνωστική συμπάθεια για τον κύριο ήρωα κλιμακώνεται τόσο καθώς αυτός εμφανίζεται αδύναμος να κατανικήσει τις αναστολές του και να εκδηλώσει στην καλή του τον έρωτα του, όσο και με τη ριψοκίνδυνη συμπεριφορά του, προκειμένου να αποσπάσει την προσοχή της. Η ευτυχής κατάληξη της ιστορίας συνιστά συνέπεια τού τραυματισμού του βατράχου κατά την προσπάθειά του να καταρρίψει το παγκόσμιο ρεκόρ στο άλμα εις ύψος, γεγονός που ωθεί την πάπια να ομολογήσει πρώτη τον έρωτά της απέναντί του ενώ του παρέχει τις πρώτες βοήθειες. Η ανάδειξη του έρωτα ως δημιουργικής δύναμης και ως πηγής ταυτόχρονα πόνου και ευτυχίας, καθιστά το παραπάνω βιβλίο διαχρονικό και οικουμενικό.

Στην προτίμηση των μαθητών πρώτος ήταν ο ρόλος του βατράχου και ακολούθησε αυτός της πάπιας, που επλέχθηκε αποκλειστικά από κορίτσια. Δεν έλειψαν ωστόσο και οι περιπτώσεις παιδιών που ταυτίστηκαν με κάποιο από τα υπόλοιπα αφηγηματικά πρόσωπα, το λαγό ή το γουρούνι. Σύμφωνα με την ανταπόκριση του συνόλου της τάξης, η πάπια γνώριζε από την πρώτη στιγμή τον έρωτα τού βατράχου για εκείνην, εφόσον είτε τον είχε δει κρυφά να αφήνει λουλούδια και ζωγραφιές έξω από την πόρτα της είτε τής το είχε δηλώσει ο ίδιος απερίφραστα είτε το κατάλαβε μόνη της, επειδή τής έκανε συνέχεια πλάκα. Όσο για τα άλματα του βατράχου, τα παιδιά τα απέδωσαν στην επιδίωξή του να φτάσει ένα μπουκέτο λουλούδια που κρέμονταν στο πιο ψηλό κλαδί του μεγαλύτερου δέντρου του δάσους, για να τα προσφέρει στην αγαπημένη του ή τα εξέλαβαν ως προπόνηση για μια μεγάλη αθλητική διοργάνωση, όπου σκόπευε να κατακτήσει το χρυσό μετάλλιο. Η πλειοψηφία των μαθητών αναφέρθηκε στο αίσιο τέλος της σχέσης του ζευγαριού, που οδήγησε στη δημιουργία πλήθους απογόνων, οι οποίοι έμοιαζαν και στους δύο γονείς τους, δηλαδή άλλοι ήταν βάτραχοι και άλλοι πάπιες. Όσο για τη στάση του κοινωνικού περιγύρου απέναντι στους δύο ερωτευμένους ήρωες, αρκετά από τα παιδιά τη φαντάστηκαν θετική, κάνοντας λόγο για γάμο

με πολλούς προσκεκλημένους, σπουδαία δώρα και μπομπονιέρες. Μερικά παιδιά υποστήριξαν, αντίθετα, πως το ζευγάρι απομονώθηκε από την κοινότητα και τελικά αναγκάστηκε να εγκαταλείψει το δάσος, μην αντέχοντας τη ντροπή και το φόβο.

Κάποια μαθήτρια αφηγείται ως βάτραχος πως ζωγραφίζει μια καρδούλα, για να την χαρίσει στην πάπια που αγαπά. Όταν την επισκέπτεται, προκειμένου να τής μιλήσει για τον έρωτα του, διαπιστώνει πως κι εκείνη τρέφει ανάλογα αισθήματα απέναντί του. Θα ζήσουν λοιπόν αρκετό καιρό μαζί, χωρίς ωστόσο να παντρευτούν και να κάνουν παιδιά, αφού είναι διαφορετικοί. Ο βάτραχος δεν θα πάψει ποτέ να αγαπά την πάπια. Εκείνη όμως θα ερωτευτεί κάποτε τον λαγό. Μετά τον γάμο των δύο τελευταίων, ο βάτραχος θα τους επισκέπτεται τακτικά, επειδή τους θεωρεί φίλους του, και θα χαρίζει δώρα στα παιδιά τους, που θα μοιάζουν στη μητέρα τους.

Τέλος, ένας ακόμη μαθητής, επιλέγοντας τον ρόλο του λαγού, αναφέρει πως έχει παντρευτεί την πάπια ενώ ο βάτραχος έχει παντρευτεί τη χήνα. Βάτραχος και Λαγός προπονούσαν μαζί στα άλματα αλλά ο δεύτερος τα κατάφερε καλύτερα, αφού πέρασε τα σύννεφα και προσγειώθηκε κανονικά χωρίς να χτυπήσει, εντυπωσιάζοντας περισσότερο την πάπια. Το ζευγάρι λαγού-πάπιας θα ζήσει παντοτινά ενωμένο, περνώντας τον καιρό του στο σπίτι με μουσική και τσάι ή απολαμβάνοντας το χιόνι, ανεβασμένο στον αγαπημένο του βράχο. Η πάπια θα γεννήσει πολλά κορίτσια και αγόρια, που όλα θα μοιάζουν στην ίδια. Ο μόνος που θα δημιουργεί προβλήματα στην οικογένεια, είναι το γουρούνι, το οποίο είναι θυμωμένο μαζί τους, επειδή ήθελε και εκείνο να παντρευτεί την πάπια.

6 Περνάμε σε δύο ερωτευμένα χελιδόνια, που ετοιμάζουν το σπιτικό τους, στην ιστορία που αφηγείται η **Κατερίνα Αναγνώστου** στο βιβλίο της **«Μια φορά μια φωλιά»** (εκδ. Μίνωας, 1999). Το γεράκι, το φίδι, ο βάτραχος και οι κίσσες, προκειμένου να διαθέσουν στα χελιδόνια το χώρο και τα υλικά που χρειάζονται για να χτίσουν τη φωλιά τους, ζητούν ως αντάλλαγμα τεράστιες ποσότητες δακρύων και ιδρώτα, οδηγώντας τα σε απόγνωση. Τελικά τα χελιδόνια με τους φίλους τους κατορθώνουν να τους εκδιώξουν, τρίβοντας στα μάτια τους κρεμμύδια και καυτερές πιπεριές.

Μια μαθήτρια που υποδύθηκε την τραπεζίτσια κίσσα, ανέφερε ότι δίνει στα χελιδόνια όσο ιδρώτα θέλουν, για να τον ανταλλάξουν με λάσπη και άχυρα, χωρίς να τον ζητήσει πίσω, αφού εκείνη δεν τον χρειάζεται για να πάρει υλικά για καινούργιο σπίτι. Επισμαίνει μάλιστα πως για την αναχώρησή της δεν ευθύνονται τα χελιδόνια αλλά το γεγονός ότι είχε πια βαρεθεί το συγκεκριμένο τόπο.

Στην ίδια κατεύθυνση κινείται και κάποιο αγόρι που υποδύθηκε το γεράκι, καθώς ισχυρίζεται ότι δεν είχε δίκιο που εμπόδιζε τα χελιδόνια να χτίσουν τη φωλιά τους, και όταν το κατάλαβε αυτό, φρόντισε να φύγει μακριά. Εκείνα ωστόσο δεν το έβλαψαν σε τίποτα, απεναντίας το καιρέτησαν, βλέποντάς το να απομακρύνεται.

Όσο για ένα αγόρι που υποδύθηκε το χελιδόνι, διευκρίνισε ότι είναι φίλος με τις κίσσες, οι οποίες του

δανείζουν ιδρώτα και ποτέ δεν τον αναγκάζουν να τον επιστρέψει. Η γυναίκα του όμως αντίθετα δεν τις αγαπά και έτριψε στα μάτια τους πιπεριές, για να τις διώξει.

Τα «**Χελιδόνια**» είναι ο τίτλος τής ποιητικής συλλογής του **Ζαχαρία Παπαντωνίου**, (Βιβλιοθήκη Εκπαιδευτικού Ομίλου, Αθήνα, 1920), από την οποία επιλέγουμε να σταθούμε στον "**Πεύκο**" (σ. 20). Ο Δημήτρης Γιάκος επισημαίνει την αμεσότητα προβολής της συγκεκριμένης συλλογής στην ψυχή του παιδιού, την ταύτισή της προς την παιδική ψυχοτροπία (Ιστορία της Ελληνικής Παιδικής Λογοτεχνίας, εκδ. Παπαδήμα, 1993, σελ. 79). Το ποίημα Ο Πεύκος αναφέρεται και στο φυσικό κόσμο και σε ιστορικά στοιχεία, συγκεκριμένα στην περίοδο τής Τουρκοκρατίας. Η συμπάθεια του ποιητή για τον προσωποποιημένο, υπερωριανόβιο πεύκο, εκφράζεται από την πρώτη κιόλας στροφή, με την επιλογή των επιθέτων "φτωχός" και "μοναχός". Στο δεύτερο τετράστιχο το πορτρέτο του δέντρου συμπληρώνεται με το χαρακτηριστικό της σοφίας, που έχει αποκτηθεί με τίμημα τον πόνο και τις σοβαρές απώλειες. Στη συνέχεια συγκεκριμενοποιείται τόσο το ιστορικο-κοινωνικό όσο και το φυσικό πλαίσιο στο οποίο ο πεύκος έχει αποκτήσει τα βιώματά του. Η στατική αρχικά εικόνα εμπλουτίζεται με στιγμιότυπα από την ελληνική επανάσταση του 1821, κορυφώνοντας με την έντονη και γοργή δράση το παιδικό αναγνωστικό ενδιαφέρον. Στην τέταρτη στροφή κυριαρχεί η αντίθεση ανάμεσα στην ιδιαιτέρως προχωρημένη ηλικία του πεύκου και στην αισιόδοξη ενατένισή του. Συνυπολογίζοντας την εμφανώς συμβολική διάσταση του ποιήματος, η ταυτιζόμενη με εκείνην του πεύκου οπτική του αναγνώστη, που περιλαμβάνει τον ανοικτό ορίζοντα, λειτουργεί ευεργετικά, λυτρωτικά στον ψυχισμό μας.

Παραθέτουμε τους στίχους:

*Ένας πεύκος μες στον κάμπο / γέρασε ο φτωχός. / Στέκει εκεί
πρωί και βράδυ/μοναχός. // Έχασε μεγάλους κλώνους, / έμαθε
πολλά. / Ζει διακόσια τόσα χρόνια / στοργγυλά. // Άκουσε τα
καρνοφύλλα, / είδε αρματολούς, / πέρασε πολέμους, μπόρες, /
κεραυνούς. // Μα βαστάει σαν παλικάρι, / όσο κι αν γερνά, / κι
αγναντεύει πέρα ως πέρα / τα βουνά.*

Οι μαθητές φαντάστηκαν τον πεύκο σε έναν κήπο, στο βουνό ή στον κάμπο, συντροφιά με μια νεαρή αμυγδαλιά, με ένα χιονάνθρωπο, με τα χελιδόνια ή με κάποιο ανθρώπινο πρόσωπο, όπως ο ήρωας της Ελληνικής Ιστορίας, Παπαφλέσσας, ο λογοτεχνικός ήρωας Τομ Τριτόμ, κάποιο μικρό αγόρι ή κοριτσάκι στα οποία μιλά για παλιότερους φίλους του που χάθηκαν, τους παρέχει προστασία όταν κινδυνεύουν και όταν καταστρέφεται το σπίτι τους κ.λπ. Την ηλικία του πεύκου οι μαθητές τη συσχετίζουν με την εκάστοτε εποχή, αποδίδουν δηλαδή την παλικαριά του στην Άνοιξη κατά την οποία ανθίζει ενώ τα γηρατεία του τα τοποθετούν στη χειμερινή περίοδο, που το δέντρο

καλύπτεται από το χιόνι και "νιώθει σαν χιονάνθρωπος".

Ο προσωποποιημένος πεύκος έχει, σύμφωνα με κάποιον μαθητή, τη μορφή του Αϊ Βασίλη, που τα παιδιά τον επισκέπτονται στις διακοπές τους στο σπίτι του στο βουνό, για να του εκφράσουν την αγάπη τους και να χαρούν τη συντροφιά του. Εκείνος τότε τους προσφέρει δώρα, για να τα ευχαριστήσει. Τον υπόλοιπο καιρό όμως υποφέρει, επειδή παραμένει μόνος, καθώς οι μικροί φίλοι του επιστρέφουν στα σχολεία τους.

Για κάποιον άλλο μαθητή, ο πεύκος έχει επίσης ανθρώπινη μορφή. Είναι ένας παππούς, ο κύριος Γιώργος, που μοιάζει παλικάρι. Ζει ολομόναχος με τη γάτα του και περνάει τον καιρό του βλέποντας τηλεόραση ή φροντίζοντας την αμυγδαλιά και τη συκιά που έχει στην αυλή του. Είναι Τούρκος που κάποτε ήρθε στην Ελλάδα για να πολεμήσει. Παραδόθηκε στους Έλληνες που νίκησαν και επειδή η πατρίδα του ήταν πιο άσχημη από την Ελλάδα, τους παρακάλεσε να τον κρατήσουν κοντά τους.

Ένα δέντρο πρωταγωνιστεί επίσης στο βιβλίο της **Σάντρα Χορν, Το Ευτυχισμένο Σκιάχτρο**, μετάφρ. Βίτως Αγγελοπούλου, εικονογράφηση: Ken Brown (εκδόσεις Άγκυρα, 1999). Όταν το σκιάχτρο τής ιστορίας διαλύθηκε από το δυνατό, φθινοπωρινό άνεμο, το κοντρό κλαδί που ήταν τυλιγμένο με τα παλιά ρούχα που διασκορπίστηκαν, ρίζωσε και με τον ερχομό της Άνοιξης άρχισε να ανθίζει. Την ευτυχία του ανθισμένου δέντρου στο οποίο εξελίχθηκε το πρώην σκιάχτρο, συμπλήρωσε ένα νέο σκιάχτρο, που ο γεωργός τοποθέτησε δίπλα του.

Για να μπουν οι μαθητές μέσα στην ιστορία, ώστε να καταθέσουν τις ερμηνευτικές εκδοχές τους, χρησιμοποιήθηκε ως "μαγικό εισιτήριο" ένα μισοκατεστραμμένο ψάθινο καπέλο, που όπως αναφέρθηκε, φορούσε το πρώτο σκιάχτρο. Τα περισσότερα παιδιά επέλεξαν να υποδυθούν το παλιό Σκιάχτρο πριν διαλυθεί από τον άνεμο, ενώ στις προτιμήσεις τους ακολούθησαν κατά σειρά οι ρόλοι του δέντρου, του νέου Σκιάχτρου, του Γεωργού και κάποιου ζώου, σκίουρου ή σκύλου, που εντόπισαν στην εικονογράφηση. Σχετικά ο John Berger επισημαίνει ότι στην παιδική αντίληψη η εικόνα θεωρείται πρωταρχική, σπουδαιότερη σε σχέση με τις λέξεις (βλέπε το βιβλίο του, Η εικόνα και το βλέμμα, μετάφρ. Ζ. Κονταράτος, εκδ. Οδυσσέας, Αθήνα 1986, σελ. 7 - 9). Στα δύο σκιάχτρα αποδόθηκαν από τους μαθητές ανθρώπινες ιδιότητες και συνήθειες. Τα φαντάστηκαν να παίζουν ή να κουβεντιάζουν μεταξύ τους, να μαγειρεύουν, να παίρνουν μέρος στο πάρτι γενεθλίων του γεωργού, να πηγαίνουν στο σχολείο διψώντας να μάθουν καινούργιες ιστορίες όταν βαριούνται τις παλιές, να πέφτουν με τη βοήθεια του ανέμου στο ποτάμι, για να τα οδηγήσει στη θάλασσα, όταν επιθυμούν να κολυπήσουν. Παιδιά που αρνήθηκαν ότι το παλιό σκιάχτρο καταστράφηκε, απέδωσαν την κατασκευή του νεότερου σκιάχτρου στην πρόθεση του γεωργού να δημιουργήσει περισσότερους φίλους. Επίσης, όσοι αποδέχτηκαν την εκδοχή της μεταμόρφωσης του σκιάχτρου σε δέντρο, δεν παρέλειψαν να αναφερθούν στους ισχυρούς δεσμούς του με το γεωργό και με το νεότερο σκιάχτρο, οι οποίοι διατηρήθηκαν. Ενδεικτικά, εμφανίζουν το γεωργό να ποτίζει το δέντρο, το νέο σκιάχτρο να σκαρφαλώνει πάνω του για να τοποθετήσει

στην κορυφή του μια χρυσή κορώνα φτιαγμένη από ηλιακίτες και το δέντρο να τους προστατεύει από τις άσχημες καιρικές συνθήκες, χαρίζοντάς τους τον ίσκιό του.

Μια μαθήτρια που αναφέρθηκε στην ιστορία υποδυόμενη το παλιό σκιάχτρο, σημείωσε πως ένιωσε πολύ όμορφα όταν ο άνεμος πήρε τα ρούχα του, επειδή αυτά είχαν λερωθεί και ήθελε να τα αλλάξει. Φόρεσε λοιπόν φύλλα με τον ερχομό της άνοιξης και έγινε δέντρο, πολύ ευτυχισμένο για την καινούργια του στολή. Επειδή όμως αγαπάει ιδιαίτερα το νέο Σκιάχτρο, θα φροντίσει να το γλιτώσει από το δυνατό άνεμο, που είναι βέβαιο ότι θα ξαναφυσήσει, για να κάνει το κατίρι του γεωργού, που τού αρέσει να φτιάχνει συνέχεια καινούρια σκιάχτρα.

Η Άνοιξη έχει εμπνεύσει άπειρα έργα στη λογοτεχνία, μέσα από τα οποία εκπαιδευτικοί και γονείς μπορούν να φέρουν τα παιδιά καταρχάς σε επαφή με τη φύση. Αλλά επίσης, με τις αλληγορικές αφηγήσεις που συνδέονται με την Άνοιξη, θα προσφέρουν σε αυτά αναγνωστικές εμπειρίες ιστορικές, κοινωνικές, πολιτισμικές κ.ο.κ. Έτσι η λογοτεχνία μέσα από την απόλαυση που προσφέρει, θα συντελέσει σταδιακά και αποτελεσματικά στην κατάκτηση της ωριμότητας και της αυτογνωσίας.

Αφιέρωμα στην Παγκόσμια Ημέρα Ποίησης Ο απρόσμενος αναγνώστης της Ποίησης. Εντυπώσεις από μια συνάντηση ποιητών

Ελένη Α. Ηλία

Περιμέναμε να απολαύσουμε τις απαγγελίες των ποιημάτων, συγκεντρωμένοι κάτω από τα τεράστια δέντρα που πλαισιώναν το χώρο της εκδήλωσης. Αν και οι παρόντες ποιητές ήταν πολλοί, τα καθίσματα που είχαν τοποθετηθεί στο κέντρο του προαύλιου χώρου όπου θα διεξαγόταν η εκδήλωση, παρέμεναν κενά. Όταν η εκδήλωση ξεκίνησε, το γεγονός των αδειανών θέσεων σχολιάστηκε με χιούμορ από μικροφώνου: «Τριγύρω κάθονται οι ποιητές κι εδώ κάθονται οι αναγνώστες της ποίησης»... Στο άκουσμα αυτής της φράσης αντί για την απουσία που τόσο εύστοχα υπαινισσόταν, αντιλήφθηκα αμέσως με διαφορετικό τρόπο την εκθαμβωτική παρουσία εκείνου, που μάς ανάγκαζε να παραμερίσουμε, κάνοντάς του χώρο. Η παρουσία του απλωνόταν στο συγκεκριμένο σημείο σιωπηλή αλλά και τόσο

εύγλωττη! Μετακινιόταν αργά, μεγαλοπρεπής και ταυτόχρονα διακριτική, καθώς όλοι εμείς, ανυποψίαστοι για το «αναγνωστικό» ενδιαφέρον του, συνομιλούσαμε μεταξύ μας με πάθος μέσα από στίχους. Αλήθεια, ποιος θα μπορούσε να ονοματίσει καλύτερα εκείνη την υπέρλαμπρη παρουσία από ότι ο Καβάφης στον τίτλο κάποιου από τα ερωτικά ποιήματά του; «Ο Ήλιος του απογεύματος» ήταν ο απρόσμενος αναγνώστης των ποιημάτων μας, που είχε καταλάβει πλήρως την κεντρική θέση στη συγκέντρωσή μας, ως ο επίσημος παριστάμενος, ο απόλυτος κυρίαρχος σε αυτό το ειδυλλιακό, εξοχικό τοπίο. Κι όταν πια αποσύρθηκε πλήρης ποιήσεως, ήταν σαν να μάς παραχωρούσε από ευγένεια τη θέση του...

Σχετικά με το εξώφυλλο του τεύχους...

Η παράσταση του εξωφύλλου, που βρήκαμε στο τεύχος 221 της 15-8-1911 του παλιού αγγλικού περιοδικού τέχνης "Studio", ΔΕΝ αφορά στον Δημοφώντα τον Ελευσίνιο, απ' τον οποίο πήρε το όνομά του τόσο ο Σύλλογός μας όσο και το περιοδικό μας, αλλά στον Δημοφώντα τον του Θησέως. Την αναδημοσιεύουμε όχι μόνο για την αισθητική της αξία, αλλά και ως παρότρυνση προς τους αναγνώστες και φίλους να ερευνήσουν και να μάθουν περισσότερες πληροφορίες και για τον Δημοφώντα αυτό.

Το Συναισθηματικό Καλειδοσκόπιο

Αναστασία Ν. Μαργέττ*

ΣΚΟΠΟΘΕΣΙΑ - ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Το σχέδιο εργασίας που παρουσιάζεται στο άρθρο στοχεύει, κυρίως, στην αναγνώριση με τρόπο λεκτικό και μη λεκτικό των συναισθημάτων και των συναισθηματικών δίπολων σε εαυτούς και αλλήλους. Στις μέρες μας άλλωστε, γίνεται πολύς λόγος για «συναισθηματική νοημοσύνη» και διερευνώνται τρόποι για να «προσδίδουμε νοημοσύνη στο συναίσθημα» (Goleman, 1995: 24). Επιπροσθέτως στοχεύει στη διεύρυνση του συναισθηματικού λεξιλογίου των μαθητών, αφού είναι διαπιστωμένο ότι οι μαθητές του Δημοτικού διαθέτουν πολύ περιορισμένο συναισθηματικό λεξιλόγιο, τόσο στον προφορικό όσο και στον γραπτό λόγο. Επειδή γνωρίζουμε ότι «τα όρια της γλώσσας σου είναι τα όρια του κόσμου σου», θεωρούμε πως χρειάζεται να σχεδιαστούν, να οργανωθούν και να υλοποιηθούν διδακτικές δραστηριότητες τέτοιες, που να εμπλουτίζουν τον συναισθηματικό λόγο των μαθητών και, κατ' επέκταση, τον συναισθηματικό τους κόσμο, αφού είναι πολύ σημαντικό να μπορούν να προσδιορίσουν και να εκφράσουν λεκτικά τα συναισθήματά τους. Με τους λεκτικούς χαρακτηρισμούς τα παιδιά «...μεταβάλλουν το άμορφο, τρομακτικό και άβολο συναίσθημα σε κάτι πιο συγκεκριμένο, σε κάτι που μπορεί να έχει υπόσταση και όρια, το οποίο αποτελεί φυσικό κομμάτι της καθημερινής ζωής. Ο θυμός, η θλίψη και ο φόβος μετατρέπονται έτσι σε εμπειρίες, που ο καθένας μπορεί να βιώσει και να χειρίζεται» (Gottman, 2011: 121).

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα συνδέεται άμεσα με βιώματα των παιδιών από την καθημερινή τους πραγματικότητα, σχολική και εξωσχολική, αφού τα συναισθήματα ενυπάρχουν σε όλες τις σκέψεις και πράξεις του καθενός και αποτελούν το εφελτήριο αλλά και το αποτέλεσμα δράσεων και αλληλεπιδράσεων. Οι καθημερινές προστριβές στην αίθουσα και το προαύλιο, τα προβλήματα συμπεριφοράς αρκετών μαθητών, η δημιουργία συγκρούσεων αλλά όχι σχέσεων μεταξύ τους, η ανάγκη παρέμβασης και διευθέτησης από τον εκπαιδευτικό μαθητικών εντάσεων στον σχολικό χώρο, αποτέλεσαν τις βασικές αιτίες για την υλοποίηση του προγράμματος. Επιπλέον, τα ολοένα αυξανόμενα κρούσματα βίας και σχολικού εκφοβισμού καταδεικνύουν την ανάγκη προγραμμάτων που -σε πρώτη φάση- θα στοχεύουν στην κατονομασία των συναισθημάτων. Αυτό είναι το πρώτο στάδιο, κατά Gottman, που οδηγεί στη συναισθηματική επίγνωση (Gottman, 2011: 96). Άλλωστε «ο χαρακτηρισμός των συναισθημάτων συνάδει με την ενσυναίσθηση» (Gottman, 2011: 122). Μελέτες έχουν δείξει ότι η πράξη της κατονομασίας του συναισθήματος έχει κατευναστική επίδραση και βοηθά τα παιδιά να επανέλθουν πιο γρήγορα από γεγονότα που τα αναστάτωσαν. Επιπλέον, όταν το παιδί μαθαίνει να κατονομάζει και να κατανοεί τα συναισθήματά του, οδηγείται με φυσικό τρόπο στη διαδικασία διαχείρισης των αρνητικών συναισθημάτων και της επίλυσης προβλημάτων (Gottman, 2011: 122).

Το διαθεματικό σενάριο που προτείνεται, βασίστηκε στην ενεργητική - βιωματική μάθηση, όπου η εμπλοκή των μαθητών είναι άμεση. Σχεδιάστηκε και οργανώθηκε με μορφή ημιδομημένης μικροέρευνας στο πλαίσιο της Ευέλικτης Ζώνης Προγράμματος Σπουδών και υλοποιήθηκε για πρώτη φορά με τους 18 μαθητές της Δ1 τάξης του 106ου Δημοτικού Σχολείου Αθηνών κατά το σχολικό έτος 2005-2006 (Μαργέττ, 2015). Προσεγγίζει διαθεματικά γνωστικά αντικείμενα της Γλώσσας, της Αισθητικής και Θεατρικής Αγωγής. Ως χρόνος εφαρμογής και ολοκλήρωσης του κάθε επιμέρους σχεδιασμού ενδείκνυται το ενιαίο διδακτικό δίωρο. Η υλοποίηση του προγράμματος στον συγκεκριμένο διδακτικό χρόνο, προϋποθέτει ότι τα παιδιά μπορούν να εργάζονται σε ομάδες, έχουν μάθει να εκτίθενται στους συμμαθητές τους και έχουν αποδεχθεί ότι στην ομάδα εργασίας «όλοι ταυτόχρονα είναι ισότιμοι πομποί και δέκτες ερεθισμάτων» (Σέξτου, 1998: 20).

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ

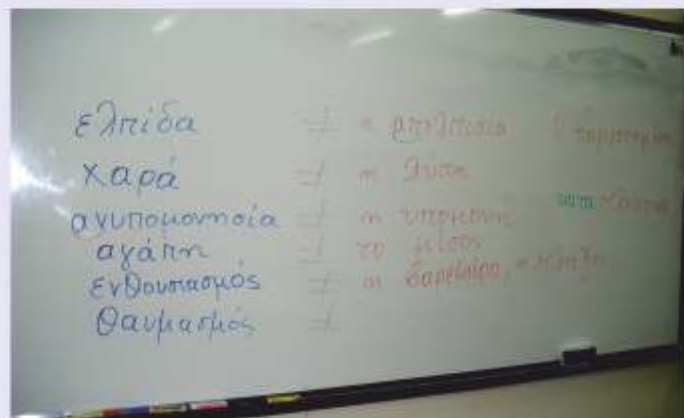
1^η Διδακτική ενότητα

Στόχοι: -η διερεύνηση και διεύρυνση του συναισθηματικού λεξιλογίου των μαθητών -η χρήση λεξικού για την εύρεση συνώνυμων και αντίθετων εννοιών

Μέσα-υλικά: καρτί του μέτρου, μολύβι, γόμα, λεξικά, μαρκαδόροι, ξυλομπογιές, τετράδια μαθητών

Εκπαιδευτικές Δραστηριότητες:

Η αφορμή δόθηκε από συγκρουσιακά περιστατικά της σχολικής καθημερινότητας και με τη μέθοδο της ιδεοθύελλας επιχειρήθηκε η διερεύνηση του γλωσσικού λεξιλογίου των μαθητών σε σχέση με τα συναισθήματα των εμπλεκόμενων (αρχική αξιολόγηση). Τι ένιωθε καθένας; Ποιο είναι το αντίθετο συναίσθημα; Οι λέξεις καταγράφηκαν στον πίνακα (εικ. 1.).

εικ. 1. Καταγραφή συναισθημάτων στον πίνακα

Στη συνέχεια, αφού χωρίστηκαν τα παιδιά σε ομοιογενείς ομάδες των τεσσάρων μελών, τους ζητήθηκε να πουν λέξεις, οι οποίες δηλώνουν συναισθήματα και διαβαθμίσεις τους, γύρω από δύο αντιθετικές έννοιες - δίπολα: χαρά - λύπη, αγάπη - μίσος, θάρρος - φόβος, θυμός - ηρεμία. Όταν ολοκλήρωναν, συνέχιζαν όσα παιδιά από τις άλλες ομάδες είχαν να συμπληρώσουν περισσότερες λέξεις.

εικ. 5. Παντομίμα τρόμου

Κατόπιν οι μαθητές διαμόρφωσαν κατάλληλα τον χώρο της αίθουσας και κάθισαν σε κύκλο. Ο ένας μετά τον άλλο -πάντα σε εθελοντική βάση- κλήθηκαν να παρουσιάσουν το συναίσθημα που επέλεξαν, καθώς και τα συνοδευτικά αντικείμενα ή τους τρόπους έκφρασής του και να αιτιολογήσουν τις επιλογές τους. Στο τέλος όλοι μαζί σπκωθήκαμε και γίναμε μια μεγάλη αγκαλιά, που κωρά μέσα της όλο τον κόσμο.

Συζήτηση - αναστοχασμός: Γιατί ο καθένας διάλεξε το συγκεκριμένο αντικείμενο-σύμβολο; Πώς σκέφτηκε και το συνδύασε με το συγκεκριμένο συναίσθημα; Όταν το δει ξανά, θα νιώσει το ίδιο συναίσθημα; Όταν δει τη συγκεκριμένη στάση σώματος σε άλλον; Η αιτιολόγηση των επιλογών συνιστά απόπειρα συναισθηματικής επίγνωσης και δείχνει τον δρόμο προς τον κριτικό στοχασμό. Παράλληλα γινόταν ανατροφοδότηση με σχόλια από τους συμμαθητές και επανάληψη, όπου χρειαζόταν.

Το επόμενο διάστημα τα συμβολικά αντικείμενα αξιοποιούνταν συχνά στην ανάλυση λογοτεχνικών κειμένων, ποιημάτων, εικόνων και παραστάσεων έργων τέχνης, εντός και εκτός των σχολικών εγχειριδίων. Οι σωματικοί τρόποι έκφρασης των συναισθημάτων αξιοποιήθηκαν αργότερα στην προετοιμασία θεατρικών παραστάσεων.

3^η Διδακτική ενότητα

Στόχοι: οι μαθητές

-να δραματοποιήσουν και να εκφράσουν λεκτικά καθημερινά βιώματα και συγκρουσιακές καταστάσεις αλλά και να προτείνουν τρόπους διευθέτησής τους

-να επιχειρήσουν συναισθηματική διερεύνηση και ενσυναίσθηση μέσα από τη θεατρική μίμηση

-να εντάξουν τη χρήση των συναισθηματικών όρων αρχικά στον προφορικό τους λόγο και κατόπιν στον γραπτό

Μέσα-υλικά: ταμπουρίνο, ντέφι, όργανο της βροχής,

χρωματιστά γυαλιά

Εκπαιδευτικές Δραστηριότητες:

Τα παιδιά παροτρύνθηκαν να θυμηθούν γεγονότα που συνέβησαν στον χώρο του σχολείου ή του σπιτιού, για τα οποία ένιωσαν έντονα αρνητικά συναισθήματα. Υποβοηθήθηκαν με ερωτήσεις: Πού και πότε είχε συμβεί το περιστατικό; Με ποιους άλλους βρίσκονταν μαζί; Πώς ήταν η κατάσταση στην αρχή και τι έγινε μετά; Γιατί συνέβη αυτό; Ποια ήταν τα αποτελέσματα; Τι ένιωσαν; Τι θα ήθελαν να είχε γίνει;

Έπειτα ζητήθηκε - πάντα σε εθελοντική βάση- να δημιουργήσει όποιος θέλει και να παρουσιάσει στους υπόλοιπους μία μικρή ιστορία, που να αναφέρεται στο συγκεκριμένο γεγονός εντάσσοντας σε αυτήν μία ή περισσότερες λέξεις, οι οποίες εκφράζουν συναίσθημα. Η αφήγησή θα άρχιζε ή θα τελείωνε με τις φράσεις: «Ένωσα... όταν... ή επειδή... Θα ήθελα να είχε γίνει... ή να μην είχε γίνει...».

Αφού πρώτα διαμορφώθηκε η αίθουσα κατάλληλα και τα παιδιά κάθισαν σε κύκλο, η εκπαιδευτικός ξεκίνησε πρώτη υποδειγματικά «μιλώντας» λεκτικά και μη-λεκτικά, αναφερόμενη σε πρόσφατα γεγονότα που σχετίζονταν με παράπονα, συγκρούσεις, διαπληκτισμούς στον χώρο του σχολείου. Άρχισε να εκφράζει τα συναισθήματα, που τα συγκεκριμένα περιστατικά είχαν προκαλέσει στην ίδια, καθώς και τις σκέψεις της, για τους τρόπους διευθέτησής τους. Αναζητήθηκαν οι θετικές και οι αρνητικές πλευρές του ίδιου γεγονότος. Τίποτα δεν είναι μόνο άσπρο ή μαύρο. Η αναφορά στα συναισθήματα συνοδευόταν με μουσική υπόκρουση από ταμπουρίνο, ντέφι ή όργανο της βροχής. Έτσι η παρουσίαση του συναισθηματικού λόγου συνδεόταν με τον ρυθμό και τη δραματικότητα και έμοιαζε με ρόλο (μιμούμαι τον εαυτό μου). Κατόπιν όσοι μαθητές επιθυμούσαν, παρουσίασαν τις δικές τους αφηγήσεις.

Όταν ολοκληρώθηκε η συγκεκριμένη δράση, στη συνέχεια τα παιδιά προτρέπονταν να μπουν στη θέση του «άλλου» προσώπου που συμμετείχε στο περιστατικό και να παίξουν τον δικό του ρόλο, να προσεγγίσουν, δηλαδή, την διαφορετική άποψη. Υπήρχε διαθέσιμο ένα ζευγάρι χρωματιστά γυαλιά (εικ. 6.) και όποιος τα φορούσε, έβλεπε τα γεγονότα με τα μάτια του άλλου (τεχνική ενσυναίσθησης). Τι να σκεφτόταν και τι να ένιωθε εκείνος; Παρωθούνταν από την εκπαιδευτικό προς την κατεύθυνση της δραματοποίησης και ενθαρρύνονταν να ενισχύσουν τον λόγο με ανάλογα μη-λεκτικά στοιχεία: κίνηση, χειρονομίες, στάση σώματος, έκφραση προσώπου.

εικ. 6. Με τα γυαλιά της ενσυναίσθησης και το όργανο της βροχής

Συζήτηση - αναστοχασμός: Τα παιδιά μιμήθηκαν δικά τους βιώματα, κυρίως αρνητικά, που τα είχαν φοβίσει ή θυμώσει. Έτσι είχαν τη δυνατότητα να τα βιώνουν εκ νέου αλλά ταυτόχρονα μέσα από τον ρόλο να τα βλέπουν και αποστασιοποιημένα. Ο Αριστοτέλης, άλλωστε, στο έργο του «Περί Ποιητικής» αναφέρει πως η σύνδεση του «εγώ» με το έντεχνο βίωμα έχει αφετηρία «την μίμνησιν», που ενέχει τον «έλαιον» και τον «φόβον». Η «μίμνησις» είναι η αφετηρία της γνώσης (Αριστοτέλης, 1448b, 1449b).

Στη συζήτηση που ακολούθησε, τέθηκαν ξανά τα ίδια προβλήματα, μόνο που τώρα επιδέχονταν περισσότερες από μία απαντήσεις, αφού είχε εξεταστεί και η άποψη του αντίδικου. «Είναι κακός ο φίλος μου, όταν μου θυμώνει; Είμαι κακός εγώ, όταν θυμώνω και δεν θέλω να παίξω μαζί του; Όταν φοβάμαι να πω ότι...; Τι θα ήθελα να γίνει, για να μην τσακώνομαι με την αδερφή μου; Τι να ένιωσα εκτός, που της έοκισα τη σελίδα με την εργασία της; Τι μπορεί να σκεφτόταν και τι αισθανόταν το παιδί της Έκτης, που προχθές στο διάλειμμα, μαζί με τους φίλους του, ήθελε να με φοβίσει;», αναρωτηθήκαμε εκ νέου. Επίσης, αξίζει να επισημανθεί ότι ο θεατρικός αυτοσχεδιασμός σε ορισμένες περιπτώσεις μαθητών άγγιξε τα όρια του ψυχοδράματος.

Επιπροσθέτως, ο ρόλος του «άλλου» προσφέρει τη δυνατότητα θέασης από διαφορετική οπτική και την πιθανότητα για δημιουργία ενσυναίσθησης. Επισημάνθηκε ακόμη, ότι στον ίδιο άνθρωπο, ανάλογα με τις εκάστοτε συνθήκες-καταστάσεις, μπορεί να εμφανιστούν αντίθετα συναισθήματα πολλές φορές κατά τη διάρκεια της ζωής του, αλλά και εντός της ίδιας ημέρας. Αυτά πρέπει να είναι αποδεκτά και σεβαστά, να γίνονται αφορμή για μεγαλύτερη οικειότητα και όχι για προστριβές.

Στη συνέχεια προτείνονται ενδεικτικά διαθεματικές δραστηριότητες, οι οποίες έχουν ως εφελτήριο τις προηγηθείσες δράσεις, με σκοπό την εμπέδωση και διεύρυνση του ίδιου θέματος.

Περισσότερες Διαθεματικές Δραστηριότητες

*Σε λογοτεχνικά κείμενα και ποιήματα εντοπίζονται και χρωματίζονται οι λέξεις που δηλώνουν συναισθήματα ή εκφράσεις που έχουν συναισθηματική χροιά (*κειμενοκεντρική προσέγγιση*). Ο εκπαιδευτικός κατά τη διάρκεια της επεξεργασίας με *διευθυνόμενο διάλογο* (Ματσαγγούρας, 2009) εστιάζει την προσοχή των μαθητών στις *ερωτήσεις υπερδομής* του κειμένου: πού, πότε, ποιος, πώς, γιατί, αποτελέσματα, τι νιώθει ο ήρωας-οι ήρωες (*μεταγνωστική προσέγγιση*). Έτσι τα παιδιά αντιλαμβάνονται ότι τα συναισθήματα του ήρωα-ηρώων μπορεί να λειτουργούν ως αποτέλεσμα κάποιων προγενέστερων δράσεων αλλά, ταυτόχρονα, ως αίτιο μεταγενέστερων ενεργημάτων. Επιπλέον οι μαθητές αρχίζουν να αντιλαμβάνονται σταδιακά ότι υπάρχουν λανθάνουσες σκέψεις και συναισθήματα των ηρώων, που υπονοούνται από τις στάσεις και τις πράξεις τους, χωρίς να δηλώνονται απευθείας στο κείμενο. Τα παιδιά μέσα από αυτή τη διαδικασία έχουν τη δυνατότητα να κατανοήσουν βαθμιαία, πως, όχι μόνον τα κείμενα αλλά και οι πραγματικότητες που περιγράφουν, διέπονται από ένα εσώτερο πλέγμα σχέσεων. Μολονότι οι σχέσεις αυτές

δεν είναι πάντα έκδηλες, εν τούτοις καθορίζουν τις εξελίξεις, οι οποίες εμφανίζονται ως σύγκρουση, ανατροπή, δράση και πλοκή. Έτσι η αναγνωστική ανταπόκριση των παιδιών αυξάνεται, ενώ παράλληλα καλλιεργείται η κριτική τους σκέψη. Ανάλογη προσέγγιση επιχειρήθηκε στο παραμύθι της Εύης Μάμαλη, «Το Αουναίσθημα» (Μάμαλη, 2016), για το οποίο περισσότερα μπορείτε να δείτε στο σχολικό ιστολόγιο:

<https://blogs.sch.gr/106dimat/2018/05/11/%cf%84%ce%bf%ce%b1%cf%83%cf%85%ce%bd%ce%b1%ce%b9%cf%83%ce%b8%ce%b7%ce%bc%ce%b1/>

Κατόπιν καταγράφηκαν οι εντυπώσεις των μαθητών σχετικά με αυτό:

<https://blogs.sch.gr/106dimat/2018/05/11/εντυπωσει-σ-μαθητων-για-το-αουναισθημ/>

*Σε ενότιες της Γλώσσας, της Ιστορίας ή των Θρησκευτικών, στις οποίες ζητείται χαρακτηρισμός προσώπων, μετά την υλοποίηση του προτεινόμενου σχεδίου εργασίας ο χαρακτηρισμός προκύπτει εύκολα και τεκμηριώνεται με αιτιολόγηση.

*Δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στο «τι νιώθω» της γραπτής έκφρασης των μαθητών, ενώ παράλληλα, τα παιδιά ανατρέχουν στο λεξικό συναισθημάτων, το οποίο εμπλουτίζεται, όποτε παρέχεται δυνατότητα σύνδεσης με το Α.Π.Σ.

*Προσεγγίζονται οι εθνικές εορτές, καθώς και ενότιες από την ιστορία και τη μυθολογία με συναισθηματικές παραμέτρους. Αρχικά κάθε μαθητής εκφράζει τι θα ένιωθε, εάν βίωνε τις ίδιες καταστάσεις και, κατόπιν, τι πιστεύει ότι αισθάνονταν οι ήρωες - πρωταγωνιστές (Λεοντοσίνας, 2018). Αξίζει για λίγα λεπτά να σπάσει η στατικότητα του μαθήματος και να επιχειρηθεί στην αίθουσα δραματικός αυτοσχεδιασμός με θέμα: «Ο Δίας θύμωσε και ετοιμάζεται να ρίξει τον κεραυνό» ή «Η Δήμητρα θλιμμένη αναζητά με αγωνία την Περσεφόνη». Με τον τρόπο αυτό δημιουργείται συνθήκη έμμεσης βιωματικής εμπειρίας, που βοηθά στη βαθύτερη κατανόηση του ιστορικού μαθήματος (Μαργέτη, 2017). Μπορεί να συνδυαστεί με παράλληλη γραπτή και εικαστική έκφραση των μαθητών ή να συνεχιστεί τις ώρες της Θεατρικής Αγωγής ως «διερευνητική δραματοποίηση» (Παπαδόπουλος, 2013).

*Με αφετηρία ένα ερέθισμα οπτικό, ακουστικό ή απτικό, όπως μια εικόνα, ένα μουσικό μοτίβο ή ένα αντικείμενο, η φαντασία μεταφέρεται σε χώρους άγνωστους, πχ σε δάσος, βυθό, διάστημα, στο μέλλον, στο παρελθόν. Από εκεί περιγράφονται φανταστικές εικόνες, ήχοι, μυρωδιές. Με ελεύθερο διάλογο και χρήση συνειρμών δημιουργείται προφορικά μια ομαδική ιστορία, η οποία σκηνοθετείται και δραματοποιείται. Οι μαθητές καίρονται να ζωγραφίζουν σκηνικά στον πίνακα και επιδιώκουν μόνοι τους να οργανώνονται σε ομάδες, ιδίως όταν ο δάσκαλος τους ενθαρρύνει και τους επιβραβεύει με έπαινο. Τα αυτοσχέδια δρώμενα που επινοούσαν οι μαθητές, για τα οποία πρόβες γίνονταν κατά τη διάρκεια των διαλειμμάτων, παρουσιάζονταν στην τάξη (*εικ. 7.*) μετά από προσυμφωνημένο χρονικό διάστημα. Οι ελάχιστοι μαθητές που δεν συμμετείχαν την πρώτη φορά, τις επόμενες...διέπρεπαν! Έγινε κατανοπτό, λοιπόν, στην πράξη, ότι όταν τα παιδιά ενδιαφέρονται, αυτενεργούν και αυτορυθμίζονται.

εικ. 7. Αυτοσχεδιασμοί και δραματοποιήσεις

* Προσεγγίζονται εικόνες έργων τέχνης, αρχικά μέσω των αισθήσεων και, κατόπιν, συναισθηματικά: τι νιώθω για ένα άγαλμα, τη ζωφόρο του Παρθενώνα, έναν πίνακα ζωγραφικής κ.α.

* Τα πρόσωπα όλων γίνονται «μάσκες» αρνητικών συναισθημάτων με παντομίμα: φόβος, αγωνία, θυμός, λύπη, ώστε οι μαθητές να μάθουν να τα αναγνωρίζουν. Στη συνέχεια ζωγραφίζονται μάσκες σε χαρτόνια κανσόν ή σε χαρτιά πολυγράφου, κόβονται, τοποθετούνται μπροστά στα πρόσωπα των παιδιών κολλημένες σε καλαμάκια ή στερεώνονται με λαστικάκια πίσω από τ' αυτιά (εικ. 8). Φορώντας τις μάσκες γίνονται απόπειρες επικοινωνίας με συμμαθητές.

εικ. 8. Μάσκες συναισθημάτων

* Περιγραφή συναισθημάτων με χρήση παντομίμας. Ένα παιδί επιλέγει το συναίσθημα, δίχως να το κατονομάσει και με τη γλώσσα του σώματος επιχειρεί να το περιγράψει στους άλλους. Εκείνοι προσπαθούν να το ματέψουν. Στη συνέχεια οι ρόλοι εναλλάσσονται.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι στόχοι που τέθηκαν υλοποιήθηκαν επιτυχώς, αφού το project αξιολογούνταν σε όλα τα στάδιά του, κυρίως από το ενδιαφέρον των μαθητών, τη συμμετοχή τους και τον βαθμό ολοκλήρωσης των εργασιών τους. Επίσης αξιολογούνταν κάθε φορά που γινόταν συζήτηση για συναισθήματα, δικά τους ή των άλλων, σε διδακτικές ενότητες μαθημάτων, οι οποίες προσφέρονταν γι' αυτόν τον σκοπό αλλά και σε συζητήσεις σχετικά με συγκρούσεις μεταξύ μαθητών στην αίθουσα ή στο διάλειμμα. Με τον τρόπο αυτό είχαν τη δυνατότητα ανάπτυξης της κριτικής τους σκέψης, η οποία αποτελεί θεμέλιο του κριτικού στοχασμού ανηλίκων και ενηλίκων (Γιώτη, 2024).

Καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος στην αίθουσα κυριαρχούσε ατμόσφαιρα ενθουσιασμού και δημιουργικότητας. Αυτό, κυρίως, οφειλόταν στις καλλιτεχνικές δραστηριότητες που μετέτρεπαν την τάξη σε καλλιτεχνικό εργαστήριο. Παράλληλα καλλιεργούνταν η συναισθηματική έκφραση μέσω της τέχνης, ενώ ευνοούνταν η συμμετοχή όλων των μαθητών χωρίς τον φόβο του λάθους. Όλοι οι μαθητές, μέσα από τις δραστηριότητες, βρήκαν χώρο έκφρασης, ανάλογα με τις ατομικές τους διαφορές, τα ενδιαφέροντα και τις προσωπικές τους κλίσεις. Έτσι νέες φιλίες ξεκίνησαν, που στηρίζονταν στα κοινά ενδιαφέροντα, τα οποία τώρα γίνονταν γνωστά. Η γνώση ήταν ένα από τα αποτελέσματα όλης αυτής της διαδικασίας, αφού τα παιδιά την ανακάλυπταν μέσα από τις δραστηριότητες.

Δύσκολο σημείο του project ήταν η διαχείριση του χρόνου, που ξεπερνιέται αφενός με την εμπειρία του εκπαιδευτικού και αφετέρου με την επανάληψη της διαδικασίας. Οι μαθητές, εξάλλου, επειδή αγαπούν τις δράσεις θεατρικής μορφής, συνεργάζονται προς αυτήν την κατεύθυνση. Δεν είναι λίγες οι φορές που τα παιδιά οργανώνονταν μόνα τους σε ομάδες, επέλεγαν το θέμα, κατασκεύαζαν ρόλους, επινοούσαν διαλόγους, συνεννοούνταν για τη σκηνική παρουσίαση, για τα κοστούμια, ακόμη και για την μουσική επένδυση. Και όλα αυτά αξιοποιώντας χρόνο τους διαλειμμάτων. Βιώσαμε, δηλαδή, όλοι μας, την έννοια της αυτορρύθμισης στην πράξη. Αυτό συντελεί, ώστε τα παιδιά να ενταχθούν συνειδητά και υπεύθυνα στο σχολικό πλαίσιο, ως μαθητές αλλά και στο κοινωνικό πλαίσιο, ως αυριανοί συμπολίτες.

Η ανταπόκριση των παιδιών στο συγκεκριμένο πρόγραμμα λειτούργησε ως ανατροφοδότηση για την εκπαιδευτικό, η οποία υλοποίησε ξανά όλες ή μέρος από τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες με μαθητές των Γ', Ε' και ΣΤ' τάξεων τα επόμενα διδακτικά έτη. Το κάθε εκπαιδευτικό πρόγραμμα προσαρμοζόταν στις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των παιδιών και συνδεόταν με τη διδακτέα ύλη κάθε τάξης.

Το σχέδιο εργασίας μπορεί να ενταχθεί σε Εργαστήρια Δεξιοτήτων, σε προγράμματα Συναισθηματικής Αγωγής, Αγωγής Υγείας, Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, πολιτιστικά, να συνδεθεί με την επικαιρότητα, καθώς και με προϋπάρχουσες εμπειρίες μαθητών αλλά και να ενσωματωθεί σε προγράμματα πρόληψης για την αντιμετώπιση της βίας και του σχολικού εκφοβισμού. Ο/Η εκπαιδευτικός που ίσως επιχειρήσει την υλοποίηση του προγράμματος, μπορεί να του δώσει τη διάρκεια που θα προσδιοριστεί από το ενδιαφέρον του ίδιου και των μαθητών

του ή να το μετασχηματίσει σχεδιάζοντας τις δικές του «συναισθηματικές» δραστηριότητες. Γιατί η διδασκαλία ζητά μα και ανταποδίδει συναίσθημα!

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Άλκπστις (2012). *Η δραματοποίηση για παιδιά*. Αθήνα: Πεδίο.
- Αριστοτέλης, (1975). *Περί Ποιητικής* 1448b, 1449b (Α. Γαλννού μτφ.), Αθήνα: Πάπυρος.
- Γιώτη, Λ. (2024). *Το έργο του Stephen Brookfield: Θεωρία και Πρακτική της Κριτικά Στοχαστικής Μάθησης*. Αθήνα: Επιστημονική Ένωση Εκπαίδευσης Ενηλίκων.
- Goleman, D. (1995). *Η συναισθηματική νοημοσύνη: Γιατί το EQ είναι πιο σημαντικό από το IQ*; (Α. Παπασταύρου μτφ.), Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Gottman, J. (2011). *Η συναισθηματική νοημοσύνη των παιδιών*. (Χ. Ξενάκη μτφ.), Αθήνα: Πεδίο.
- Λεοντοίνης, Γ. Ν. (2018). *Ιστορία - Περιβάλλον και η διδακτική τους*. Αθήνα: Καρδαμίτσα.
- Μάμαλη, Ε. (2016). *Το Ασυναίσθημα*. Αθήνα: Βακχικών.
- Μαργέτη, Α.Ν. (2015). Το συναισθηματικό καλειδοσκόπιο. Μία πρόταση για την Ευέλικτη Ζώνη. Στο Σ. Στάικος (Επιμ.) *Αναζητώντας τις δυναμικές του σύγχρονου σχολείου. Πρακτικά καλοκαιρινών Συνεδρίων Καμένα Βούρλα 2012-2013-2014*. Τόμ. Β΄. Αθήνα: Γρηγόρη, 49-57.
- Μαργέτη, Α. Ν. (2017). Ιστορία-Λογοτεχνία- Σχολική έρευνα με μαθητές Δ΄ Δημοτικού: τα ιστορικά μνημεία της Ακρόπολης των Αθηνών. *Ηώς. Περιοδική έκδοση του Κ.Ε.ΕΠ.ΕΚ.*, 5 (1&2), 205-223.
- Ματσαγγούρας, Η. (2009). *Η Σχολική Τάξη. Κειμενοκεντρική Προσέγγιση του γραπτού λόγου*. Τόμ. Β΄. Αθήνα: Γρηγόρη.
- Παπαδόπουλος, Σ. (2013). *Θεατρική Παιδεία και Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών. Θεωρία και Εφαρμογές*. Διαθέσιμο στο: <http://theodoregrammatas.com/2013/09/11/11092013>
- Σέξτου, Π. (1998). *Δραματοποίηση. Το βιβλίο του παιδαγωγού - εμψυχωτή. Μέθοδοι - εφαρμογές - ιδέες*. Αθήνα: Καστανιώτη.

***Η Αναστασία Ν. Μαργέτη** υπηρετεί ως Εκπαιδευτικός της Πρωτοβάθμιας σε Δημόσιο Σχολείο των Αθηνών, διαθέτει Μ. Ed. στη Λογοτεχνία, τη Διδακτική Γλώσσας και το Θέατρο στην Εκπαίδευση από το ΠΤΔΕ/ΕΚΠΑ, είναι ιστορικός, συγγραφέας και ποιήτρια.

Η πορεία και η αξία της γυναίκας μέσα στην Βίβλο

Του αρχιμ. Ιακώβου Κανάκη

Κάνοντας μια έρευνα για την θέση της γυναίκας στην αρχαία εποχή και σε αυτήν την Μέση Ανατολή εύκολα διαπιστώνει κανείς πως υπάρχει υποτίμησή της. Θα περίμενε κάποιος να είναι τα πράγματα διαφορετικά, τουλάχιστον στην περιοχή του Ισραήλ, αφού εκεί ήταν γνωστή η Βίβλος, η οποία περιείχε την υπέροχη περιοπή της Δημιουργίας των Πρωτοπλάστων και η οποία θεολογεί υπέροχα για την αξία της γυναίκας. Στα πρώτα κεφάλαια της Γενέσεως, όπου περιγράφεται η δημιουργία του κόσμου και φυσικά του ανθρώπου, διαβάζουμε θαυμαστά γεγονότα, και γίνονται θαυμασιότερα, όπως τα ερμηνεύουν οι Πατέρες της Εκκλησίας. Αναφέρεται ότι ο Θεός έπλασε πρώτα τον Αδάμ, αλλά στην συνέχεια έπλασε την Εύα, από την πλευρά του, για να μην είναι μόνος του, όπως αναφέρει το Ιερό Κείμενο.

Είναι σημαντικό ότι για την δημιουργία της Εύας πήρε ο Θεός από τον την πλευρά του Αδάμ. Δεν πήρε όμως ούτε από το κεφάλι του, ούτε από τα πόδια του. Δεν ήθελε να

είναι ούτε ανώτερη, αλλά ούτε και κατώτερη από τον άνδρα. Λαμβάνει λοιπόν από την «καρδιά» του Αδάμ, για να δείχθει έτσι η ισοτιμία μεταξύ τους και για να είναι η γυναίκα γεμάτη συναισθήματα. Πράγματι, έτσι είναι στην πλειονότητα το γυναικείο φύλο. Η γυναίκα γίνεται μητέρα και ως εκ τούτου χρειάζεται ιδιαίτερα τα στοιχεία αυτά της καρδιάς που χαρακτηρίζουν την μητρότητα. Είναι ευαίσθητη, συναισθηματική, αλλά ταυτόχρονα και δυναμική και ανθεκτική.

Μια άλλη ιδέα αφορά στο γεγονός της πνοής που έδωσε ο Θεός στον πρώτο άνθρωπο καθώς τον έπλασε. Λέει το κείμενο ότι φύσηξε μέσα στο πλόινο αυτό κατασκεύασμα και ο άνθρωπος ζωντάνεψε. Όμως, με το ίδιο φύσημα, ή καλύτερα με το υπόλοιπο φύσημά του, έδωσε πνοή ζώσα και στην γυναίκα (Γεν.1,27). Και με αυτήν την λεπτή ερμηνευτική παρατήρηση φαίνεται η ίδια τιμή που έχουν και τα δύο πρόσωπα. Ίση αξία και τιμή.

Είναι χαρακτηριστικό ότι και ως προς την ανατομία των σωμάτων, φαίνεται ότι τα δύο πρόσωπα, ο άνδρας και η γυναίκα, έχουν ανάγκη την συμπλήρωση, την ένωση, η οποία μάλιστα παράγει νέα ζωή. Ο Αδάμ στο πρωτότυπο

κείμενο ονομάζεται «ίς» και η Εύα «ιςρά». Και ετυμολογικά λοιπόν φαίνεται ότι η μια λέξη υπάρχει και εξαρτάται από την άλλη. Η γυναίκα σχετίζεται άμεσα με τον άνδρα, υπάρχει σχέση αλληλοσυμπλήρωσης και αλληλοσεβασμού. Θα λέγαμε ότι υπάρχει εξ αρχής μια έμφυτη ισοτιμία των δύο φύλων, ήδη από την Δημιουργία.

Είναι σημαντικό να σημειώσουμε ότι η γυναίκα είναι, όπως φαίνεται από το Κείμενο, από το ίδιο «υλικό» με τον άνδρα. Αυτό διαφοροποιεί τα πράγματα σε σχέση με τους ανθρώπους και τα ζώα. Μόλις ο Αδάμ είδε την γυναίκα που του παρουσίασε ο Θεός τραγουδάει το πρώτο ερωτικό άσμα : «Αυτή είμαι εγώ, αυτή είναι κόκκαλο από τα κόκκαλά μου και σάρκα από την σάρκα μου». Μία έκφραση που ήταν σε κοινή χρήση για αιώνες στον Ιουδαϊκό κόσμο. Εδώ βλέπουμε καθαρά και την αγαπτική σχέση που δημιουργείται μεταξύ των δύο προσώπων, η οποία είχε και έχει μια καθαρή καρδιακή και αγνή έλξη. Μέχρι εδώ τα πράγματα μυρίζουν και θυμίζουν τον Παράδεισο.

Όμως η σχέση αυτή, που είχε θεία προέλευση, δεν παρέμεινε τόσο υψηλή και θαυμάσια. Η αμαρτία που μπήκε ως «φάλτσο» στην ζωή των ανθρώπων «δηλητηρίασε» την σχέση αυτή και έτσι ξεκίνησε η πορεία της φθοράς και του θανάτου. Η γυναίκα την στιγμή που έμεινε μόνη της με τον πειρασμό, μακριά από τον σύζυγό της, δέχθηκε τον λογισμό και γκρέμισε την σχέση της τόσο με τον Θεό, όσο και με τον σύζυγό της. Απστεί λοιπόν και αμφιβάλει ως προς τον Θεό, και στην συνέχεια περιζώματα καλύπτουν τα σώματά του ανδρογύνου. Γεγονός αυτό που δείχνει ότι και με τον σύζυγό της υπάρχει πλέον απόσταση, εμπόδιο και χάσμα. Από την υψηλή κορυφή βρίσκεται μέσω της αλαζονείας της στο τελευταίο σκαλοπάτι, γίνεται γη από την οποία κάθε άνθρωπος προέρχεται. Με την εμπιστοσύνη μόνο στο θέλημά της θα χάσει την ισοτιμία που είχε λάβει ως δωρεά. Θα υποταχθεί στον σύζυγό της

(Γεν.3,16). Αυτή η καπούσα πορεία θα αναχαιπισθεί, αιώνες αργότερα, από την Νέα Εύα, που δεν είναι άλλη από την Παναγία, η οποία θα ξαναδώσει με την Γέννηση του Χριστού, στο ανθρώπινο γένος και ειδικά στην γυναίκα το πρότερό της κάλλος και την πνευματική της αρχοντιά.

Πλέον, μετά την Πτώση, η γυναίκα θα δίνει μέν νέα ζωή μέσα από τα σπλάγχνα της, αλλά θα είναι ζωή «εν λύπαις». Ωστόσο, και πάλι όμως, η γέννηση ενός ανθρώπου, κάθε ανθρώπου, θα είναι μια πραγματικότητα για να αναχαιπιστεί η φθορά και ο θάνατος. Η γέννηση από την κάθε γυναίκα μια νέας ζωής αποτελεί όντως ένα πλήγμα εναντίον του κράτους του θανάτου. Η γυναίκα Εύα ήξερε αυτό που υποσχέθηκε ο Θεός στους πρώτους ανθρώπους στο «Πρωτοευαγγέλιο» (Γεν.3,15). Πρόκειται για το συντριπτικό χτύπημα στην «κεφαλή του φιδιού», το οποίο ήταν μια νίκη κατά του θανάτου, η οποία πραγματοποιήθηκε με την Ανάσταση του Χριστού. Το «σπέρμα» της γυναίκας, όπως αναφέρεται στο Βιβλικό κείμενο, θα επιτελούσε αυτό το μοναδικό και ανεπανάληπτο έργο, που αφορά σε κάθε άνθρωπο και σε κάθε εποχή, την δυνατότητα δηλαδή και όταν πεθαίνεις να μην πεθαίνεις.

Αν θέλαμε να δώσουμε την πορεία της γυναίκας μέσα από την Βίβλο, Παλαιά και Καινή Διαθήκη θα λέγαμε ότι δημιουργείται ισότιμη με τον άνδρα, στην συνέχεια μετά την Πτώση, γκρεμίζεται πραγματικά και στην συνέχεια προσπαθεί να ορθοποδήσει. Στο Πρόσωπο της Παναγίας που αποτελεί όντως την Νέα Διαθήκη βρίσκει την τέλεια μορφή της και φθάνει το υψηλότερο σημείο τιμής και σεβασμού.

Στα Ποιητικά Κείμενα της Παλαιάς Διαθήκης υμνείται το γυναικείο φύλο και ο έρωτας μεταξύ των ανθρώπων. Το Άσμα των Ασμάτων είναι χαρακτηριστικό παράδειγμα που διαγράφεται αυτός ο ύμνος. Μπορούμε να πούμε ότι όλη η Βίβλος είναι ύμνος προετοιμασίας και δοξολογίας για την έλευση του Χριστού δια της Θεοτόκου μέσα στον κόσμο.

Ψυχική υγεία: μια αόρατη κρίση που δεν μπορούμε πλέον να αγνοούμε

Η ψυχική υγεία αποτελεί θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα και προϋπόθεση για μια ισορροπημένη κοινωνία. Στην εποχή μας, οι νέοι βρίσκονται συχνά αντιμέτωποι με σοβαρές ψυχολογικές προκλήσεις.

Σε μια εποχή που χαρακτηρίζεται από ραγδαίες εξελίξεις και αυξημένες απαιτήσεις, η ψυχική υγεία αναδεικνύεται σε ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα της σύγχρονης κοινωνίας. Παρά την πρόοδο σε πολλούς τομείς, ολοένα και περισσότεροι άνθρωποι, ιδιαίτερα νέοι, αντιμετωπίζουν σοβαρές ψυχολογικές δυσκολίες.

Σύμφωνα με διεθνείς οργανισμούς, ένας στους οκτώ ανθρώπους παγκοσμίως ζει με κάποια μορφή ψυχικής διαταραχής, ενώ τα ποσοστά άγχους και κατάθλιψης στους εφήβους παρουσιάζουν σημαντική αύξηση τα τελευταία χρόνια. Τα δεδομένα αυτά δεν αποτελούν απλώς αριθμούς, αλλά αντανακλούν μια πραγματικότητα που επηρεάζει την καθημερινότητα εκατομμυρίων ανθρώπων.

Οι αιτίες του φαινομένου είναι πολυδιάστατες. Η πίεση για επιτυχία, η ανασφάλεια για το μέλλον, οι κοινωνικές συγκρίσεις που ενισχύονται μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και η αποξένωση από ουσιαστικές ανθρώπινες σχέσεις συνθέτουν ένα ιδιαίτερα επιβλαβές περιβάλλον.

Παράλληλα, το κοινωνικό στίγμα εξακολουθεί να αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα εμπόδια. Πολλοί άνθρωποι διστάζουν να εκφράσουν όσα βιώνουν ή να αναζητήσουν βοήθεια, φοβούμενοι την κριτική ή την απόρριψη. Έτσι, μια «αόρατη» κρίση συνεχίζει να εξελίσσεται σιωπηλά, χωρίς την απαραίτητη αντιμετώπιση.

Η ψυχική υγεία δεν είναι προσωπική υπόθεση λίγων, αλλά συλλογική ευθύνη. Η ενίσχυση της ενημέρωσης, η καλλιέργεια κουλτούρας αποδοχής και η πρόσβαση σε υποστηρικτικές δομές αποτελούν βασικά βήματα για την αντιμετώπιση του προβλήματος. Το σχολείο, η οικογένεια και η κοινωνία οφείλουν να λειτουργούν ως χώροι ασφάλειας και στήριξης.

Κλείνοντας, αξίζει να αναλογιστούμε το εξής: σε έναν κόσμο που δίνει τόση έμφαση στην εξωτερική επιτυχία, μήπως έχουμε παραμελήσει την εσωτερική ισορροπία; Η ψυχική υγεία δεν είναι πολυτέλεια· είναι θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα. Και όσο νωρίτερα το συνειδητοποιήσουμε, τόσο πιο κοντά θα βρεθούμε σε μια κοινωνία πραγματικά ανθρώπινη.

Βασιλική Άνθη Κουδούμα

Εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης

Κάτοχος Μεταπτυχιακού ΔΠΜΣ

«Επιστήμες της Αγωγής μέσω Καινοτόμων Τεχνολογιών & Βιοϊατρικών Προσεγγίσεων»

Τα νέα του Ποδηλατικού Συλλόγου Μάνδρας "West Coast"

Το Σαββατοκύριακο **24 & 25 Ιανουαρίου 2026** η ομάδα μας έδωσε δυναμικό «παρών» σε δύο σημαντικές διοργανώσεις στη **Λάρισα**.
Το Σάββατο, οι αθλητές μας συμμετείχαν στον **διασυλλογικό αγώνα ΧCC**, σε μια γρήγορη και τεχνική διαδρομή, δείχνοντας αγωνιστικότητα και καλή προετοιμασία. Με τον **Γιάννη Σκόρδα** να κατακτά την **6^η θέση**.

Την Κυριακή, η ομάδα συμμετείχε στο **Πανελλήνιο Πρωτάθλημα Cyclo Cross**, έναν αγώνα υψηλού επιπέδου με έντονο συναγωνισμό από όλη την Ελλάδα.

Ξεχωριστή στιγμή για την ομάδα μας αποτέλεσε η επιτυχία του αθλητή μας **Ντάρδα Ηρακλή**, ο οποίος κατέκτησε την **3^η θέση** στην κατηγορία του, ανεβαίνοντας επάξια στο βήθρο του Πανελληνίου Πρωταθλήματος!

Την Κυριακή **1 Φεβρουαρίου** στο **πνευματικό κέντρο Μάνδρας Μίμης Δούκας** για άλλη μια φορά ο σύλλογος μας μέσα σε οικογενειακό κλίμα έκοψε την βασιλόπιτα του.

Την εκδήλωση τίμησαν με την παρουσία τους ο **Δήμαρχος Μάνδρας Αρμόδιος Δρίκος**, ο **δημοτικός σύμβουλος Χρήστος Παπακωνσταντίνου**, ο **Πρόεδρος του ΠΣ ΚΡΟΝΟΥ ΝΙΚΑΙΑΣ** και ο **πρόεδρος του ΠΕΣΑ ΑΣΤΕΡΑ** και ως εκπρόσωπος της **Ελληνικής Ομοσπονδίας Ποδηλασίας**.

Η εκδήλωση ξεκίνησε με ένα βίντεο που επιμελήθηκε ο **Γιάννης Σκόρδας** και είχε μια αναδρομή για το 2025 ως προς τις δραστηριότητες του συλλόγου. Το πρώτο μέρος αφορούσε τις ακαδημίες που έχει η ομάδα μας, το δεύτερο μέρος τους αγώνες που διοργάνωσε ο Σύλλογος στην πόλη της Μάνδρας και εκτός αυτής και το τρίτο μέρος τη συμμετοχή της ομάδας σε αγώνες που έγιναν σε όλη την Ελλάδα.

Έπειτα ακολούθησε η βράβευση σε τιμώμενα πρόσωπα που έχουν βοηθήσει την Ομάδα. Δόθηκαν πλακέτες στον Δήμαρχο Μάνδρας-Ειδυλλίας Αρμόδιο Δρίκο για την συνεισφορά του στον Σύλλογο μας, στον Περικλή Ηλία Παγκόσμιο Πρωταθλητή Ποδηλασίας για την συνεισφορά του στον Σύλλογο μας, στον Παντελή Παπαζογλου για τη συνεισφορά του στον Σύλλογο μας, στον Ιάκωβο Γεωργίου για τη συνεισφορά του στον Σύλλογο μας, στον Γεώργιο Διακουμέα για την συνεισφορά στον σύλλογο μας, στην Ελληνική Ομοσπονδία Ποδηλασίας, στον προπονητή της ομάδας μας Κώστα Καραβούλια για τη συνεισφορά του στον Σύλλογο μας και στους χορηγούς μας:

- Δημήτριο Νικολάου για τις εταιρίες του Molossos - Workwear & More Conik S.A
- στην εταιρία Megara Resins S.A
- στον φυσιοθεραπευτή της ομάδας μας Κισάντα Κωνσταντίνο
- στον Γεώργιο Χατζόπουλο
- στον Ιωάννη Σπαρβέρη

Στο Τέλος ακολούθησαν βραβεύσεις των αθλητών όλων των αθλητών της ακαδημίας μας με μετάλλιο και αναμνηστικό δίπλωμα.

Επιπλέον έγινε βράβευση στους αθλητές: Κισαντά Ιάσωνα, Χατζόπουλο Παναγιώτη, Χατζηκανέλλο Αρη, Κουτουσό Φώτη, Νικολάου Δημήτριο, Μανωλά Κωνσταντίνο, Κοντάκο Ματθαίο, Αδάμ Αλεξάνδρα, Στέφα Μαρία και Φωστίνη Μαρία.

Ο επίλογος δόθηκε από το Δήμαρχο και τον πρόεδρο της ομάδα με ένα καλωσόρισμα στους νέους αθλητές της ομάδας μας.

Ευχαριστούμε τον φωτογράφο Γιάννη Στάθη για την φωτογραφική κάλυψη της εκδήλωσης.

Όπως κάθε χρόνο έτσι και φέτος, πιστοί στην παράδοση της **ΤοικνοΤρίτης** μιας και οι προπονήσεις της ακαδημίας μας είναι κάθε Τρίτη-Σάββατο. Μικροί και μεγάλοι με περίσσιο κέφι χαρήκαν και απόλαυσαν όλα τα εδέσματα που μας πρόσφερε η εταιρία **ΑΡΓΥΡΙΟΥ Ε.Π.Ε** και ο εκπρόσωπος της **Νίκος Αργυρίου** όπως και τον κύριο **Βασίλη Παπακωνσταντή** για όλα τα υπόλοιπα.

Ευχαριστούμε όλους όσους συνέβαλαν για αυτή την όμορφη εκδήλωση.

Η ομάδα μας συμμετείχε με επιτυχία σε δύο αγώνες του **Τοπικού Πρωταθλήματος Αττικής** καθώς και στον διασυλλογικό αγώνα **MTB XCO Salamina Race**, με συνολικά **25 αθλητές** να δίνουν τον καλύτερό τους εαυτό.

Ιδιαίτερη αναφορά αξίζει στους αθλητές της ακαδημίας μας που συμμετείχαν στο **Τοπικό Πρωτάθλημα Αττικής**, αποκομίζοντας πολύτιμες αγωνιστικές εμπειρίες και δείχνοντας εξαιρετική προσπάθεια.

Συγχαρητήρια σε όλους τους αθλητές για την προσπάθεια, το πάθος και την αγωνιστικότητα!

Διακρίσεις Τοπικού Πρωταθλήματος Αττικής

• Μάστερ Γ

Μπαλάσκας Παναγιώτης
Κούτουβος Φώτιος

• Μάστερ Β

Μανωλάς Κωνσταντίνος
Βεργόπουλος Ευάγγελος
Βαρελάς Γεώργιος

• Μάστερ Α

Νικολάου Δημήτριος

• Γυναίκες

Στέφα Μαρία

Διασυλλογικός Αγώνας MTB XCO Salamina Race

• Μάστερ Α

Μέντης Μιχαήλ

Ένα γεμάτο Σαββατοκύριακο με συμμετοχές σε τρεις σημαντικούς αγώνες, αφήνοντας εξαιρετικές εντυπώσεις σε όλες τις κατηγορίες.

Σάββατο 14 Μαρτίου

Ανάβαση Σπηλιάς (Ατομική Χρονομέτρηση)

Στον απαιτητικό αγώνα που διοργάνωσε ο **Ποδηλατικός Γ.Σ. Λάρισας**, ο **Ματθαίος Κοντάκος** πραγματοποίησε πολύ καλή εμφάνιση, κατακτώντας την **7^η θέση** στην κατηγορία **Ανδρών**.

Κυριακή 15 Μαρτίου

Γύρος Λάρισας (Αγώνας Αντοχής)

Σε έναν ιδιαίτερα ανταγωνιστικό αγώνα, ο **Λεβέντης Χρήστος** τερμάτισε **16^{ος}** στην κατηγορία **Μάστερ Γ-Δ**, εκπροσωπώντας επάξια την ομάδα μας.

Κυριακή 15 Μαρτίου

MTB Bike Expert Cup Vol. 1 (Γέρακας)

Η ακαδημία μας συμμετείχε δυναμικά στον αγώνα **XCC (Cross Country Short Track)**, με 21 αθλητές να δίνουν το παρών!

Η παρουσία τους ήταν εντυπωσιακή, με τη μεγάλη πλειοψηφία να ανεβαίνει στο βήθρο των κατηγοριών τους, επιβεβαιώνοντας την εξαιρετική δουλειά που γίνεται στις υποδομές μας.

Με επιτυχία συμμετείχε η ομάδα μας στον **48^ο Ποδηλατικό Γύρο «ΘΥΣΙΑΣ»**, που πραγματοποιήθηκε στις **21 & 22 Μαρτίου** στην ευρύτερη περιοχή της Πάτρας και των **Καλαβρύτων**.

Η ομάδα μας εκπροσωπήθηκε από **8 αθλητές**, οι οποίοι αγωνίστηκαν με πάθος τόσο στην ατομική χρονομέτρηση των **11km** όσο και στον αγώνα αντοχής, δίνοντας τον καλύτερο τους εαυτό.

Έκχωριστή διάκριση για την **Αδάμ Αλεξάνδρα**, η οποία κατέλαβε την **5^η θέση** στην κατηγορία **γυναικών**.

Συγχαρητήρια σε όλους τους αθλητές μας για την προσπάθεια και το ομαδικό πνεύμα!

